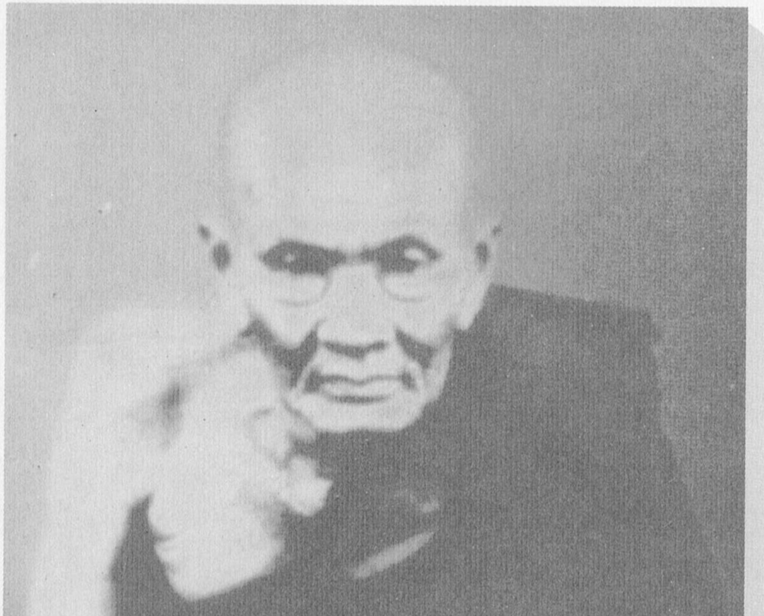
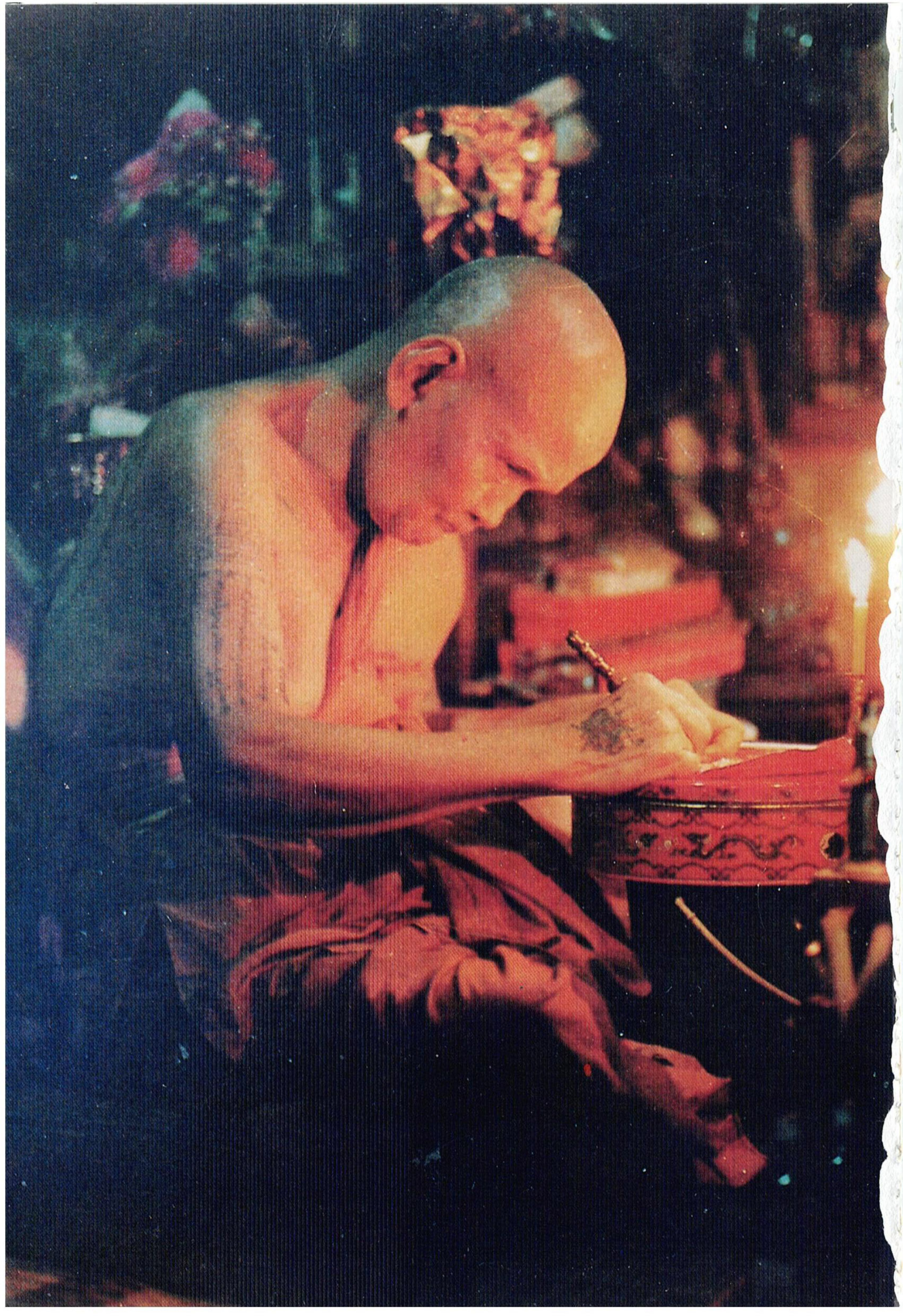

ไตรรัตน์ ๓

หลวงปู่ทวด วัดช้างให้

คำนำ

หนังสือไตรรัตน์ ๓ เป็นหนังสือรวบรวมประวัติและคำสอนของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยนำเนื้อหาบางส่วนมาจากหนังสือพระผู้จุดประทีปในดวงใจ ซึ่งคณะศิษย์ของหลวงปู่หลายคนได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของหลวงปู่ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๔

หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญเป็นพระผู้ปฏิบัติธรรม ในขณะที่ชาวบ้านปุถุชนมีภารกิจหลักคือ ทำงานเพื่อให้มีทรัพย์สินในการดำรงชีพ ภารกิจหลักของหลวงปู่คือการทำสมาธิ ถือเป็นภารกิจสำคัญ จนกระทั่งท่านได้เรียกการทำสมาธิว่า "ทำงาน" เป็นการทำงานเพื่อสร้างอริยทรัพย์ไว้ในจิต หลวงปู่ได้ทำงานหนักอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ตราบจนกระทั่งท่านได้รู้แจ้งในธรรม จึงได้นำความรู้และวิธีปฏิบัติของท่านมาถ่ายทอดให้กับศิษย์ทั้งหลาย ท่านจะคอยย้ำเตือนให้ศิษย์เพียรปฏิบัติสมาธิอยู่เสมอ

หลวงปู่จะสนับสนุนให้ศิษย์ทำบุญให้มาก ในขณะที่ปุถุชนทั่วไปมักจะทำทั้งบุญและบาป ท่านจะบอกให้เราทำบุญให้เหนือบาป และบุญที่สูงยิ่งเหนือกว่าการถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ ก็คือ การปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ คำพูดของผู้รู้ธรรม ผู้ที่มีจิตเข้าถึงธรรม แม้จะเป็นคำพูดง่าย ๆ สั้น ๆ แต่มีคุณค่าสูงยิ่ง ผู้ใฝ่ในธรรมทั้งหลาย เมื่อได้อ่านหนังสือรวบรวมธรรมะของท่านย่อมได้คุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งในกาลปัจจุบันและอนาคตกาล

หนังสือไตรรัตน์เป็นหนังสือที่ล้ำค่าและควรเก็บรักษาไว้อย่างดียิ่ง เปรียบประดุจเป็นพระพุทธรูปองค์หนึ่งที่สถิตย์อยู่ในดวงจิตของท่านผู้อ่านทั้งหลายตลอดไป

คณะศิษยานุศิษย์

คำบูชาพระ

นะโมพุทธายะ พระพุทธ ไตรรัตนญาณ
มณีนพรัตน์ สีสะหัสสะ สุธรรมา
พุธโธ ธัมโม สังโฆ ยะธาพุทโมนะ
พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา
อัคคีทานัง วะรังคันธัง สีวลีจะมหาเถรัง

อะหังวันทามิ ทูระโต
อะหังวันทามิ ธาตุโย
อะหังวันทามิ สัพพะโส

พุทธะ ธัมมะ สังฆะ ปูเชมิ

พิมพ์ที่ หจก. สามลดา โทร. ๐-๒๘๙๕-๑๕๐๐ , ๐-๖๘๙๕-๒๓๐๐

ขั้นตอนการปฏิบัติธรรมของวัดสะแก

๑. สวดมนต์ (บทของวัดสะแกหรือบทอื่นก็ได้)

๒. อาราธนาศีล ๕

๓. ปฏิญาณตนตามบทของวัดสะแก

๔. ในขณะปฏิบัติต้องมีพระหลวงปู่ทวดติดตัวอยู่เสมอ (พระของวัดสะแก)

๕. หลับตาและจับคำภาวนาไตรสรณคมน์ตลอดเวลา หายใจปกติ

๖. ให้แผ่เมตตา ตามบทในหนังสือ และออกจากสมาธิได้เลย เป็นอันจบขั้นตอนการปฏิบัติธรรม

ปฏิบัติสมาธิภาวนา

นั่งขัดสมาธิ ขาขวาทับขาซ้าย มือขวากำพระวางบนมือซ้ายให้นิ้วหัวแม่มือทั้งสองจรดกันวางบนหน้าตักพอสบาย ๆปรับกายให้ตรง ดำรงสติให้มั่น กำหนดจุดบริกรรมภาวนาไว้ระหว่างคิ้วทั้งสอง แล้วตั้งใจภาวนาคาถาไตรสรณาคมณ์ ดังนี้

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ภาวนาดังนี้เรื่อยไปจนกว่าจะเลิก ก่อนทำควรอธิษฐานให้พระคุ้มครองตัวเราเสมอ เมื่อภาวนาเลิกแล้วให้แผ่เมตตาและตั้งจิตอุทิศส่วนกุศลให้แก่คุณมารดา บิดา ครูอาจารย์ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

ข้อแนะนำสำหรับการปฏิบัติสมาธิภาวนา

การกล่าวคำภาวนาพระคาถาไตรสรณาคมณ์นั้น ให้มีความรู้สึกเหมือนกับเราตั้งใจอ่านหนังสืออยู่ในใจให้จิตเป็นผู้กล่าวคำภาวนารับทราบและยินดีในองค์พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ที่เกิดขึ้นที่จิต ดังนี้

เมื่อออกจากสมาธิภาวนาแล้วให้เพียรตั้งใจรักษาศีลห้าให้มั่นเบื้องต้นของการปฏิบัติอย่างง่าย ๆ ให้คอยระวังรักษาองค์พระที่เกิดขึ้นที่จิต ทำให้จิตให้เป็นกุศลอยู่เสมอ มีสติอยู่ในทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะนั่ง ยืน เดิน นอน การปฏิบัติภาวนาของท่านก็จะเจริญก้าวหน้าสมดังที่ตั้งใจ

อนุโมทนารัมภคาถา

ยถา วาริวหา ปูรา ปริปูเรนฺติ สาครํ

เอวเมว อิโต ทินฺนํ เปตานํ อุปกปฺปติ

อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ

สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา

จนฺโท ปณฺณรโส ยถา มณิ โชติรโส ยถา

ห้วงน้ำที่เต็ม ย่อมยังสมุทรสาครให้บริบูรณ์ได้ฉันใด

ทานที่ท่านอุทิศให้แล้วในโลกนี้ ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ที่ละโลกนี้ไปแล้วฉันนั้น

ขออิฏฐผลที่ท่านปรารถนาแล้ว ตั้งใจแล้ว จงสำเร็จโดยฉับพลัน

ขอความดำริทั้งปวงจงเต็มที่

เหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ เหมือนแก้วมณีอันสว่างไสว ควรยินดี

เตสัง ฑีฆายุกา มหาเตชา มหาปัญญา
มหาโภคา มหายะสา มหาลาภา
ปัญจวีสติ ภะยัญจะ ทะวัตติงสะ
โสฬสะ อันตรายัญจะ ตี ติ

ชยะสิทธิ ธนัง ลาภัง โสตถิ
ภาคยัง สุขัง พะลัง สิริ
อายุ จะ วัณโณ จะ โภคัง
วุฑฒี จะ ยสวา สตวัสสา
จะ อายุ จะ ชีวสิทธี ภะวันตุ เต
พุทธัง สิทธิ ธัมมัง สิทธิ
สังฆัง สิทธิ สัพพะ สิทธิ
ภะวันตุ เต

(บทสวดให้พรและประสิทธิพระ ที่หลวงพ่อใช้เป็นประจำ)

หลักการปฏิบัติธรรมสำนักวัดสะแก

จุดธูปบูชาพระ

นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ (๓ ครั้ง)

พุทธัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ ข้าพเจ้า บูชาพระพุทธเจ้า ด้วยชีวิต
ธัมมัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ ข้าพเจ้า บูชาพระธรรมเจ้า ด้วยชีวิต
สังฆัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ ข้าพเจ้า บูชาพระสงฆ์เจ้า ด้วยชีวิต

พุทธังวันทามิ (กราบ), ธัมมังวันทามิ (กราบ), สังฆังวันทามิ (กราบ)

อุปัชฌาย์ อาจาริยะคุณังวันทามิ (กราบ),
(ผู้หญิงว่า อาจาริยะคุณังวันทามิ)

มาตาปิตุคุณังวันทามิ (กราบ), พระไตรสิกขาคุณังวันทามิ (กราบ)

สมาทานศีล

นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ (๓ ครั้ง)

พุทธังสะระณัง คัจฉามิ
ธัมมังสะระณัง คัจฉามิ
สังฆังสะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คุจฉามิ
ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สมาธิยามิ
อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สมาธิยามิ
กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สมาธิยามิ
มุสาวาทา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สมาธิยามิ
สุราเมระยะมัชฌะ ปะมา ทัดถานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สมาธิยามิ
อิมานิ ปัญจะ สิกขา ปะทานิ สมาธิยามิ (๓ ครั้ง)
สีเลนะ สุคะติงยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา
สีเลนะ นิพพุติงยันติ ตัสสะมา สีลังวิโส ทะเย

คำอาราธนาพระ

กำพระไว้ในมือ พนมมือ ตั้งนะโม............ (๓ ครั้ง) แล้วว่า
พุทธัง อาราธะนังกะโรมิ
ธัมมัง อาราธะนังกะโรมิ
สังฆัง อาราธะนังกะโรมิ
ระลึกถึงหลวงพ่อปู่ทวด ว่าคาถา
นะโม โพธิสัตโต อาคันติมายะ อิติภะคะวา (๓ ครั้ง)
ระลึกถึงหลวงปู่ดู่ ว่าคาถา
นะโม พรหมปัญโญ (๓ ครั้ง)
ศรัทธา ธานัง อนุโมธามิ (๓ ครั้ง)
ระลึกถึงหลวงพ่อเกษม เขมะโก ว่าคาถา
โอกะสะ โอกะสะ อาจาริโย เมนาโถ พันเตโหตุ
มายะ สะมาเขมะโก ภิกขุ เมนาโถ พันเตโหตุ (๓ ครั้ง)

บทแผ่เมตตาอุทิศส่วนกุศล

พุทธัง อะนันตัง ธัมมัง จักวาลัง สังฆัง นิพพานะ ปัจจะโยโหตุ (ผลบุญของข้าพเจ้าที่ได้ทำมาแล้วในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ขอปวงสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เวียนว่าย ตาย เกิดในสังสารวัฏ จงมีส่วนได้รับแห่งบุญของข้าพเจ้าทั้งสิ้นนี้เทอญ.)

คำขอขมาโทษพระรัตนตรัย

โยโทโส โมหะจิตเต นะ พุทธัสสมิง ปาปะกะโต มะยา ขะมะ ถะเม กะตังโทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ

โยโทโส โมหะจิตเต นะ ธัมมัสสมิง ปาปะกะโต มะยา ขะมะ ถะเม กะตังโทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ

โยโทโส โมหะจิตเต นะ สังฆัสสมิง ปาปะกะโต มะยา ขะมะ ถะเม กะตังโทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ

คำปฏิญาณตนก่อนทำสมาธิ

ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนช่วยเหลือในกิจการที่จะพึงเกิดในหมู่คณะทุกกรณี และขอมอบตัวเป็นลูกหลวงพ่อปู่ทวด เหยียบน้ำทะเลจืด ขอให้หลวงพ่อปู่ทวดเป็นผู้นำ เป็นผู้อุปการะในการปฏิบัติธรรมทั้งปวงนับแต่บัดนี้เป็นต้นไป นิพพานะปัจจะโยโหตุ

คำภาวนา

หลักในการนั่งสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวากำพระไว้ วางมือขวาไว้บนมือซ้าย กำหนดจิตไว้ที่หน้าผาก แล้วภาวนาไตรสรณาคม ดังนี้

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ภาวนาเรื่อยไปจนกว่าจะเลิก ก่อนทำควรอธิษฐานให้หลวงพ่อปู่ทวดคุ้มครองตัวเราเสมอ เมื่อเลิกภาวนาแล้ว ตรวจน้ำแผ่ส่วนกุศลให้แก่ครู - อาจารย์, มารดา - บิดา และสรรพสัตว์ทั้งหลาย.

"หมั่นทำเข้าไว้...ให้หมั่นดูจิต รักษาจิต
...ของดีอยู่ที่ตัวเรา ของไม่ดีก็อยู่ที่ตัวเรา"

หลวงพ่อดู่

ประวัติย่อและปฏิปทา
หลวงพ่อดู่ พฺรหฺมปัญโญ

หลวงพ่อพรหมปัญโญ มีนามเดิมว่า ดู่ ท่านเกิดในสกุล ***"หนูสี"*** เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ ตรงกับวันศุกร์ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะโรง ซึ่งเป็นวันเพ็ญวิสาขปุรณมี ที่บ้านคลองข้าวเม่า ต.ธนู อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา

การศึกษาในเบื้องต้นท่านได้ศึกษาที่วัดประดู่ทรงธรรม โดยอาศัยอยู่กับพระ ครั้นอายุครบบวช ท่านจึงได้อุปสมบทโดยมีหลวงพ่อกลั่น วัดพระญาติการามเป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดสะแกตลอดมา และได้เคยออกธุดงค์ ๑ ครั้ง โดยเที่ยวรุกขมูลไปตามป่าแถบจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี และได้ไปนมัสการพระแท่นดงรัง หลังจากนั้นท่านจึงได้กลับมาจำพรรษาอยู่ที่วัดสะแก

เบื้องต้นของการปฏิบัติ ท่านได้ศึกษาจากหลวงพ่อกลั่น โดยใช้คำภาวนาว่า ***"พุทโธ"*** นอกจากหลวงพ่อกลั่นแล้ว อาจารย์ของท่านอีกองค์หนึ่งก็คือหลวงพ่อเภา วัดพระญาติการาม ซึ่งมีศักดิ์เป็นอาของท่านได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้ จากนั้นท่านก็ได้ค้นคว้าปฏิบัติทางจิตด้วยตนเองภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ตลอดมา

ในทางปริยัติธรรม ท่านได้ศึกษาตามสถานภาพของวัดจากตำรับตำราที่มีอยู่ จากชาดกบ้าง จากธรรมบทบ้าง ซึ่งท่านมัก

ยกเอาข้อธรรมที่เป็นพระพุทธประวัติ ธรรมบทหรือชาดกมาเป็นตัวอย่างสั่งสอนศิษย์

ในการสอนของท่าน ท่านมักใช้คำแนะนำสั้นๆ ง่ายๆ แต่มีความหมายลึกซึ้งในตัว โดยเล่าจากประสบการณ์ปฏิบัติบ้าง จากพุทธประวัติธรรมบทหรือชาดกต่างๆ เรื่องที่ท่านมักยกมาเล่าให้ศิษย์ฟังอยู่บ่อยๆ คือ เรื่องกุมารหูตุ้ม

"กุมารหูตุ้มเป็นบุตรพราหมณ์ บิดามารดาเป็นคนร่ำรวยแต่ขี้ตระหนี่มาก เมื่อกุมารหูตุ้มป่วยก็มิได้พาไปรักษาหาหมอ เพียงต้มยาให้ทานเองเท่านั้น จนในที่สุดกุมารหูตุ้มป่วยหนักใกล้จะถึงความตาย ทุกขเวทนาบีบคั้นมาก จึงนึกถึงพระพุทธองค์ซึ่งเคยได้ยินว่าท่านมีเมตตามาก โดยที่ตัวของกุมารหูตุ้มเองไม่เคยได้ปฏิบัติหรือทำบุญกับท่าน

พระพุทธองค์ทรงทราบด้วยพระญาณอันบริสุทธิ์และกระแสพระเมตตาธรรมที่เปี่ยมล้นในพระหทัย จึงเสด็จดำเนินผ่านมายังบ้านของกุมารหูตุ้มและเปล่งพระฉัพพรรณรังสีอันมีรัศมีรุ่งเรืองทั้ง ๗ ประการ กุมารหูตุ้มได้เห็นแสงสว่างดังนั้นก็คิดว่าแสงนี้มิใช่แสงพระอาทิตย์ต้องเป็นแสงของพระพุทธสมณเจ้าแน่นอน

เวลานั้นทุกขเวทนาบังเกิดขึ้นมากจนกุมารหูตุ้มไม่มีแรงแม้จะยกมือไหว้ คงมีเพียงใจที่เคารพเลื่อมใสเท่านั้น ท่านก็สิ้นใจไปในขณะนั้น อานิสงส์นี้ทำให้ท่านไปบังเกิดเป็นเทพบุตรมีนามว่า "มัฏฐกุณฑลีเทพบุตร" มีวิมานสูงถึง ๓๐ โยชน์ เสวยทิพยสมบัติตราบสิ้นกาลนาน"

"เพียงการระลึกถึงพระพุทธเจ้าครั้งนั้นด้วยความเคารพยังมีอานิสงส์ถึงเพียงนี้ ที่พวกแกปฏิบัติกันบ่อยๆ ระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นประจำจะมีอานิสงส์

เพียงไร” นี้เป็นสิ่งที่หลวงพ่อเคยเล่าให้ศิษย์ฟังเพื่อให้เกิดกำลังใจและยินดีในการปฏิบัติธรรม

ปฏิปทาของหลวงพ่อที่เห็นได้เด่นชัด คือ ท่านมีเมตตาต่อทุก ๆ คน ไม่ว่าผู้ใดมาหาท่าน ท่านจะต้อนรับด้วยเมตตาจิตเสมอ โดยเฉพาะผู้ที่สนใจในการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ท่านจะรักและเมตตาเป็นพิเศษ

ท่านเคยเล่าว่า เมื่อแรกเริ่มปฏิบัติท่านอยากเด่น อยากดัง ยังไม่ใช่อยากดี วิชาหลาย ๆ อย่างรวมทั้งรอยสักที่ปรากฏบนกายท่านนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นตอนอยากเด่นดังทั้งสิ้น

ต่อมาท่านได้พิจารณาเห็นว่า สิ่งเหล่านี้มิใช่หนทางพ้นทุกข์ เป็นบาป ไม่เป็นกุศล ท่านจึงเลิกและไม่ได้สนใจอีกต่อไป แม้ทำได้เรียนสำเร็จ ท่านก็มิได้ใช้วิชาเหล่านั้นไปในทางที่เสื่อมเสียเลย คงมุ่งปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ อุทิศชีวิตเพื่อพระศาสนาอย่างแท้จริง

หลวงพ่อได้ละสังขารไปด้วยอาการอันสงบด้วยโรคหัวใจ ในกุฏิของท่าน เมื่อวันอังคารที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ อายุได้ ๘๕ ปี ๘ เดือน อายุพรรษา ๖๕ พรรษา

คาถาบูชาพระ

นะโมพุทธายะ พระพุทธไตรรัตนญาณ มณีนพรัตน์
สีสะหัสสะ สุธรรมา พุทโธ ธัมโม สังโฆ
ยะธาพุทโมนะ พุทธะบูชา ธัมมะบูชา สังฆะบูชา
อัคคีทานัง วะรังคันธัง สีวลี จะมหาเถรัง
อะหังวันทามิ ทูระโต อะหังวันทามิ ธาตุโย
อะหังวันทามิ สัพพะโส
พุทธะ ธัมมะ สังฆะ ปูเชมิ

คำแปลโดยพิสดาร

นะโมพุทธายะ : ข้าพเจ้าขอนอบน้อมบูชาต่อพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ คือ

นะ - พระกกุสันธะ
โม - พระโกนาคม
พุท - พระกัสสป
ธา - พระสมณโคดม
ยะ - พระศรีอริยเมตไตรย

พระพุทธไตรรัตนญาณ : พระพุทธเจ้าซึ่งมีพระญาณแก้วทั้งสามอัน หมายถึง บุพเพนิวาสานุสติญาณ, จตูปปาตญาณ, อาสวักขยญาณ

มณีนพรัตน์ : มีสมบัติคือแก้ว ๙ ประการ มีเพชร, ทับทิม, เป็นต้น ซึ่งหมายถึงพระนวโลกุตรธรรม

สีสะหัสสะ สุธรรมา : มีมือถึงพันมือ หมายถึงการที่พระพุทธองค์ทรงแจกแจงหลักธรรม คือพระไตรปิฎกถึง

๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

พุทโธ : เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

ธัมโม : ธรรมของพระพุทธเจ้า

สังโฆ : พระสาวกผู้ปฏิบัติตาม

ยะธาพุทโมนะ : ขอพระพุทธเจ้าปางมหาจักรพรรดิ ซึ่งมีชัยชนะแก่พญาชมพูผู้มีฤทธิ์มาก พร้อมทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ จงบังเกิดขึ้น ณ บัดนี้ด้วยเทอญ

พุทธะบูชา : ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้า

ธัมมะบูชา : ข้าพเจ้าขอบูชาพระธรรม

สังฆะบูชา : ข้าพเจ้าขอบูชาพระสงฆ์

อัคคีทานัง วะรังคันธัง : ด้วยสิ่งเหล่านี้ ได้แก่ ธูป เทียน ไฟ หรือแสงสว่าง และของหอมทั้งมวล มีดอกไม้และน้ำอบเป็นต้น

สีวลี จะมหาเถรัง : ขอนมัสการพระสีวลีเถระเจ้า ผู้เป็นเลิศทางลาภสักการะ

อะหังวันทามิ ทูระโต : ขอนมัสการสถานศักดิ์สิทธิ์ทั่วไป มีสังเวชนียสถาน เป็นต้น

อะหังวันทามิ ธาตุโย : ขอนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ และพระธาตุทั้งหลายทั่วทั้งแสนโกฏิจักรวาล

อะหังวันทามิ สัพพะโส : ขอนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย

พุทธะ ธัมมะ สังฆะ ปูเชมิ : ซึ่งเป็นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยเทอญ

บทกรวดน้ำใหญ่

บทกรวดน้ำที่หลวงพ่อดู่ท่านให้

อุททิสสนคาถา

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อุปัชฌายา คุณุตตะรา
อาจะริยูปะการา จะ มาตา ปิตา จะ ญาตะกา ปิยา มะมัง
สุริโย จันทิมา ราชา คุณะวันตา นะราปิ จะ
พรัมมะมารา จะ อินทา จะ โลกะปาลา จะ เทวะตา
ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ
สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ปุญญานิ ปะกะตานิ เม
สุขัง จะ ติวิธัง เทนตุ ขิปปัง ปาเปถะ โวมะตัง
อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อิมินา อุททิเสนะ จะ
ขิปปาหัง สุละเภ เจวะ ตัณหุปาทานะเฉทะนัง
เย สันตาเน หินา ธัมมา ยาวะ นิพพานะโต มะมัง
นัสสันตุ สัพพะทา เยวะ ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว
อุชุจิตตัง สะติปัญญา สัลเลโข วิริยัมหินา
มารา ละภันตุ โนกาสัง กาตุญจะ วิริเยสุ เม
พุทโธ ทีปะวะโร นาโถ ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม
นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง
เตโสตตะมานุภาเวนะ มาโรกาสัง ละภันตุ มาฯ

ต่อด้วย

เสื้อเมือง หลักเมือง ทรงเมือง พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี นางพระธรณี นางพระคงคา พระยายมราช (พระแม่โพสพ พระเพลิง พระพาย) มหาราชิกา ฝ่ายบนจนสิ้นสุดแห่งพรหมา ฝ่ายใต้ตั้งแต่อเวจีแต่มนุษาโดย

รอบสุดขอบจักรวาฬและอนันตจักรวาฬ ท่านทั้งหลายที่ต้องทุกข์ ให้พ้นทุกข์ ที่ได้สุขขอให้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยเดชะผลบุญที่ข้าพเจ้าอุทิศกรวดน้ำไป ณ บัดนี้

พุทธัง อนันตัง

ธัมมัง จักรวาลัง

สังฆัง นิพพานะปัจจะโยโหตุ

บทอนุญาตเวร (อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร)

เวรานิปิ นะภันทันติ

เวสังเตสุ ปะสัมปะติ

เวรังเวเร นะเวรานิ

เวระสันตัง นะมามิหัง

กัมมัสสะโตเมตัง

กัมมัสสะวะนัง

อะหัง จุติ จุตัง จุภาวัง มะระณังจุติ

อุททิสสนคาถา (คำแปล)

ด้วยผลบุญที่ข้าพเจ้ากระทำนี้ ขอพระอุปัชฌาย์ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาลอีกทั้งอาจารย์ผู้ได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา ทั้งมารดาบิดาและคณาญาติทั้งสิ้น ตลอดจนพระอาทิตย์พระจันทร์ และพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่ในเอกเทศแห่งเมทนีดล และนรชนผู้มีคุณงามความดีทั้งหลายทุกถิ่นฐาน อีกท้าวมหาพรหมกับหมู่มาร และท้าวมัฆวานเทวราช ทั้งเทพเจ้าผู้ฉกาจรักษาโลกทั้งสี่ทิศ และพระยายมราช อีกมวลมิตรสหาย ทั้งผู้ขวนขวายวางตนเป็นกลาง และผู้เป็นศัตรูของข้าพเจ้าทุก ๆ เหล่า จงมีความเกษมสุขนิราศภัย ขอบุญที่ข้าพเจ้ากระทำไว้ด้วยไตรทวาร จงบันดาลให้สำเร็จไตรพิธสุขถึงความเกษมปราศจากทุกข์ คือ พระอมตมหานฤพานโดยพลัน อีก

โสดหนึ่งนั้นด้วยบุญกรรมนี้และอุทิศเจตนานี้ ขอให้ข้าพเจ้าบรรลุทันทีซึ่งการตัดขาดตัณหาอุปาทาน ธรรมอันชั่วในสันดานจงพินาศไปหมด จนตราบเท่าถึงนิพพานสิ้นกาลทุกเมื่อเทียว แม้ว่าข้าพเจ้ายังจะต้องท่องเที่ยวไปเกิดในภพใด ๆ ก็ขอให้มีจิตซื่อตรงดำรงสติปัญญาไวชาญฉลาด ให้มีความเพียรกล้าสามารถขัดเกลากิเลสให้สูญหายขอหมู่มารเหล่าร้ายอย่าได้กล้ำกรายสบโอกาสเพื่อทำให้ข้าพเจ้าพินาศคลายเพียรได้ อนึ่งไซร้ พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่งอันยิ่งอย่างประเสริฐ พระธรรมเป็นที่พึ่งอันล้ำเลิศยิ่งประมาณ พระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันไพศาล และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันอุดมยิ่งประมาณของข้าพเจ้านี้ ด้วยอานุภาพอันอุดมดีพิเศษสูงสุดของพระรัตนตรัยขออย่าให้หมู่มารได้โอกาสทุกเมื่อไป เทอญฯ

เอโกว มจฺโจ อจฺเจติ เอโกว ชายเต กุเล
สํโยคปรมาเตฺวว สมฺโภคา สพฺพปาณินํ

จะตายก็ไปคนเดียว จะเกิดก็มาคนเดียว ความสัมพันธ์ของสัตว์ทั้งหลาย
ก็เพียงแค่ ได้มาพบปะเกี่ยวข้องกัน เท่านั้นเอง

พุทธพจน์

สมมุติและวิมุติ

ในวันสิ้นปีเมื่อหลายปีก่อน ผู้เขียนได้มาค้างคืนอยู่ปฏิบัติที่วัดสะแก และได้มีโอกาสเรียนถามปัญหาการปฏิบัติกับหลวงพ่อเรื่องนิมิตจริง นิมิตปลอม ที่เกิดขึ้นภายในจากการภาวนา

ท่านตอบให้ สรุปได้ใจความว่า

ต้องอาศัยสมมุติขึ้นก่อนจึงจะเป็นวิมุติได้ เช่น การทำอสุภะหรือกสิณ ต้องอาศัยสัญญาและสังขารน้อมนึกเป็นนิมิตขึ้น ในขั้นนี้ไม่ควรสงสัยว่านิมิตนั้นเป็นของจริงหรือของปลอม มาจากภายนอกหรือออกมาจากจิต เพราะเราจะอาศัยสมมุติตัวนี้ทำประโยชน์ คือ ยังจิตให้เป็นสมาธิแน่วแน่ขึ้น แต่ก็อย่าสำคัญมั่นหมายว่าตนรู้เห็นแล้ว ดีวิเศษแล้ว

การน้อมจิตตั้งนิมิตเป็นองค์พระ เป็นสิ่งที่ดีไม่ผิด เป็นศุภนิมิต คือนิมิตที่ดี เมื่อเห็นองค์พระ ให้ตั้งสติคุมเข้าไปตรง ๆ (ไม่ปรุงแต่งหรืออยากโน้นนี้) ไม่ออกซ้าย ไม่ออกขวา ทำความเลื่อมใสเข้า เดินจิตให้แน่วแน่ สติละเอียดเข้า ต่อไปก็จะสามารถแยกแยะหรือพิจารณานิมิตให้เป็นไตรลักษณ์ จนเกิดปัญญาสามารถจะก้าวเข้าสู่วิมุติได้

"ก็เหมือนแกเรียนหนังสือทางโลกแหละ มาถึงทุกวันนี้ได้ครูเขาก็ต้องหลอกหัดให้แกเขียนหนังสือ หัดให้แกอ่านโน่นนี่ มันถึงจะได้ดีในบั้นปลาย นี่ข้าเปรียบเทียบแบบโลกให้ฟัง"

กล่าวโดยสรุป คือ ท่านสอนให้ใช้ประโยชน์จากนิมิต ไม่ใช่ให้หลงนิมิต สอนให้ใช้แสงสว่าง ใช้สมาธิ ไม่ใช่ให้ติดแสงสว่างหรือติดสมาธิ

ธรรมะในโรงพยาบาล

โรงพยาบาลเป็นสถานที่บำบัดทุกข์ของมนุษย์เราอย่างน้อย ๓ ประการ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพระสูตรสำคัญหลายเรื่อง คือ

ชาติทุกข์ - ความเดือดร้อนเวลาเกิด

ชราทุกข์ - ความเดือดร้อนเมื่อความแก่มาถึง และ

พยาธิทุกข์ - ความเดือดร้อนในยามเจ็บไข้ได้ป่วย

หลวงพ่อเคยบอกกับผู้เขียนว่า ที่โรงพยาบาลนั่นแหละมีของดีเยอะ เป็นเหมือนโรงเรียน เวลาไปอย่าลืมดูตัวเกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่ในนั้นหมด

"ดูข้างนอกแล้วย้อนมาดูตัวเรา เหมือนกันไหม"

ยาวุปฺปตฺติ นิมิสฺสติ ตตฺราปิ สรตี วโย
วัยย่อมเสื่อมลงเรื่อยไป ทุกหลับตา ทุกลืมตา

พุทธพจน์

ทรรศนะต่างกัน

เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในวงของผู้ปฏิบัติธรรม หลวงพ่อท่านได้ให้โอวาทเตือนผู้ปฏิบัติไว้ว่า *"การมาอยู่ด้วยกันปฏิบัติด้วยกันมากเข้าย่อมมีเรื่องกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา ตราบใดที่ยังเป็นปุถุชนคนธรรมดาอยู่ ทิฐิความเห็นย่อมต่างกัน ขอให้เอาแต่ส่วนดีมาสนับสนุนกัน อย่าเอาเลวมาอวดกัน*

การปรามาสพระก็ดี การพูดจาจ้วงจาบในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือท่านที่มีศีล มีธรรมก็ดี จะเป็นกรรมติดตัวเราและขัดขวางการปฏิบัติธรรมในภายหน้า ดังนั้น หากเห็นใครทำความดี ก็ควรอนุโมทนายินดีด้วย แม้ต่างวัด ต่างสำนักหรือแบบปฏิบัติต่างกันก็ตาม

ไม่มีใครผิดหรอก เพราะจุดมุ่งหมายต่างก็เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์เช่นกัน เพียงแต่เราจะทำให้ดี ดียิ่ง ดีที่สุดเท่านั้น ขอให้ถามตัวเราเองเสียก่อนว่า "แล้วเราล่ะ ถึงที่สุดแล้วหรือยัง?"

ยทิสํ วปเต พีชํ ตาทิสํ หรเต ผลํ

สิ่งใดพร่อง สิ่งนั้นดัง สิ่งใดเต็ม สิ่งนั้นเงียบ

พุทธพจน์

อุบายธรรมแก้ความกลัว

เคยมีผู้ปฏิบัติสมาธิภาวนาแล้วเกิดความกลัว โดยเฉพาะนักปฏิบัติที่เป็นหญิง ไม่ว่าจะกลัวผีสาง นิมิตในภาวนา หรือกลัวโดยไม่ทราบสาเหตุ ได้เรียนถามหลวงพ่อว่า ถ้ากลัวแล้วจะทำอย่างไรดี

หลวงพ่อตอบว่า
"ถ้ากลัวให้นึกถึงพระ"

ในพระไตรปิฎก ธชัคคสูตร กล่าวไว้สรุปได้ว่า

"เมื่อพวกเธอตามระลึกถึงเราตถาคตอยู่ พระธรรมอันเรากล่าวดีแล้วอยู่ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีแล้วอยู่ ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี ความขนพองสยองเกล้าก็ดี ที่จะมีขึ้นก็จะหายไป"

ท่านยังฝากไว้ให้คิดอีกว่า
"ธรรมนั้นอยู่ฟากตาย"

ผลานมิว ปกฺกานํ นิจฺจํ ปตนโต ภยํ
เอวํ ชาตาน มจฺจานํ นิจฺจํ มรณโต ภยํ

ผลไม้สุกแล้ว ก็หวั่นแต่จะต้องร่วงหล่นไปตลอดเวลา ฉันใด
สัตว์ทั้งหลายเกิดมาแล้ว ก็หวั่นแต่จะตายอยู่ตลอดเวลา ฉันนั้น

พุทธพจน์

พระเก่าของหลวงพ่อ

สำหรับพระเครื่องแล้ว พระสมเด็จวัดระฆังฯ เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักเลงพระว่า เป็นของหายากและมีราคาแพง ใครได้ไว้บูชานับเป็นมงคลอย่างยิ่ง

หลวงพ่อได้สอนว่า การนับถือพระเช่นนี้เป็นสิ่งที่ดี แต่เป็นดีภายนอกมิใช่ดีภายใน ท่านบอกว่า *"ให้หาพระเก่าให้พบ นี่ซิ ของแท้ของดีจริง"*

ผู้เขียนเรียนถามท่านว่า "พระเก่า" หมายความว่าอย่างไร

ท่านว่า *"ก็หมายถึงพระพุทธเจ้าน่ะซิ นั่น ท่านเป็นพระเก่าพระโบราณ พระองค์แรกที่สุด"*

มาเส มาเส สหสฺเสน — โย ยเชถ สตํ สมํ

เอกญฺจ ภาวิตตฺตานํ — มุหุตฺตมปิ ปูชเย

สา เยว ปูชนา เสยฺโย — ยญฺเจ วสฺสสตํ หุตํ

ผู้ใด ใช้ทรัพย์จำนวนพัน ประกอบพิธีบูชาทุกเดือน สม่ำเสมอตลอดเวลาร้อยปี การบูชานั้นจะมีค่ามากมายอะไร การยกย่องบูชาบุคคลที่อบรมตนแล้ว คนหนึ่ง แม้เพียงครู่เดียวประเสริฐกว่า

พุทธพจน์

แนะวิธีวางอารมณ์

หลวงพ่อเคยพูดเสมอว่า *"ผู้ปฏิบัติต้องหมั่นตามดูจิต รักษาจิต"* สำหรับคนที่ไม่เคยปฏิบัติแล้ว ไม่รู้จะดูที่ไหน อะไรจะดูอะไรรู้สึกสับสน แยกไม่ถูกเพราะไม่เคยดู ไม่เคยสังเกตอะไร เคยอยู่แต่ในความคิดปรุงแต่ง อยู่กับอารมณ์แต่แยกอารมณ์ไม่ได้ ยิ่งคนที่ยังไม่เคยบวช คนที่อยู่ในโลกแบบวุ่นวาย ยิ่งดูจิตของตนได้ยาก

หลวงพ่อได้เปรียบให้ผู้เขียนฟัง โดยท่านกำมือและยื่นนิ้วกลางมาข้างหน้าผู้เขียนว่า เราภาวนาทีแรกก็เป็นอย่างนี้ สักครู่ท่านก็ยื่นนิ้วหัวแม่มือและนิ้วก้อย ตามลำดับออกมา จนครบ ๕ นิ้ว ท่านทำมือโคลงไปโคลงมา เปรียบการภาวนาของนักปฏิบัติที่จิตแตก ไม่สามารถรวมใจให้เป็นหนึ่งได้

ผู้ฝึกจิตถ้าทำจิตให้มีอารมณ์หลายอย่างก็จะสงบไม่ได้ และไม่เห็นสภาพของจิตตามเป็นจริง ถ้าทำจิตให้ดิ่งแน่วแน่อยู่ในอารมณ์อันเดียวแล้ว จิตก็มีกำลังเปล่งรัศมีแห่งความสว่างออกมาเต็มที่ มองสภาพของจิตตามเป็นจริงได้ว่า อะไรเป็นจิต อะไรเป็นกิเลส อะไรควรรักษา อะไรที่ควรละ

อตฺตทตฺถมภิญฺญาย สทตฺถปสุโต สิยา

กำหนดประโยชน์ที่หมายของตนให้แน่ชัดแล้ว พึงขวนขวายแน่วในจุดหมายของตน

พุทธพจน์

เชื่อจริงหรือไม่

สำหรับผู้ปฏิบัติแล้ว คำดุด่าว่ากล่าวของครูอาจารย์ นับเป็นเรื่องสำคัญ และมีคุณค่ายิ่ง หากครูบาอาจารย์เมินเฉย ไม่ดุด่าว่ากล่าวก็เหมือนเป็นการลงโทษ

ผู้เขียนเคยถูกหลวงพ่อดุว่า

"แกยังเชื่อไม่จริง ถ้าเชื่อจริง พุทธัง ธัมมัง สังฆัง สรณัง คัจฉามิ ต้องเชื่อและยอมรับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง แทนที่จะเอาความโลภมาเป็นที่พึ่ง เอาความโกรธมาเป็นที่พึ่ง เอาความหลงมาเป็นที่พึ่ง"

หลวงพ่อท่านกล่าวกับผู้เขียนว่า

"โกรธ โลภ หลง เกิดขึ้น
ให้ภาวนา แล้วโกรธ โลภ หลงจะคลายลง
ข้ารับรอง ถ้าทำแล้วไม่จริง ให้มาด่าข้าได้"

น นคฺคจริยา น ชฏา น ปงฺกา
นานาสกา ตณฺฑิลสายิกา วา
รโชชลฺลํ อุกฺกุฏิกปฺปธานํ
โสเธนฺติ มจฺจํ อวิติณฺณกงฺขํ

มิใช่การประพฤติตนเป็นชีเปลือย มิใช่การเกล้าผมทรงชฎา มิใช่การบำเพ็ญตบะ
นอนในโคลนตม มิใช่การอดอาหาร มิใช่การนอนกับดิน มิใช่การเอาฝุ่นทาตัว
มิใช่การตั้งท่านั่งดอก ที่จะทำคนให้บริสุทธิ์ได้ ในเมื่อความสงสัยยังไม่สิ้น

พุทธพจน์

คิดว่าไม่มีดี

ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่มักจะไม่พอใจในผลการปฏิบัติของตน โดยที่มักจะขาดการไตร่ตรองว่าสาเหตุนั้นเป็นเพราะอะไร ดังที่เคยมีลูกศิษย์คนหนึ่งของหลวงพ่อได้มานั่งบ่นให้ท่านฟังในความอาภัพอับวาสนาของตนในการภาวนา ว่าตนไม่ได้รู้ ไม่ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ภายใน มีนิมิตภาวนาเป็นต้น ลงท้ายก็ตำหนิว่าตนนั้นไม่มีความรู้อรรถรู้ธรรมและความดีอะไรเลย

หลวงพ่อนั่งฟังอยู่สักครู่ ท่านจึงย้อนถามลูกศิษย์จอมขี้บ่นผู้นั้นว่า

"แกแน่ใจหรือว่าไม่มีอะไรดี

แล้วแกรู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์หรือเปล่า"

ลูกศิษย์ผู้นั้นนิ่งอึ้งสักครู่จึงตอบว่า *"รู้จักครับ"*

หลวงพ่อจึงกล่าวสรุปว่า

"เออ นั่นซี แล้วแกทำไมจึงคิดว่าตัวเราไม่มีดี"

นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเมตตาของท่านที่หาทางออกทางปัญญาให้ศิษย์ผู้กำลังท้อถอยด้อยความคิด และตำหนิวาสนาตนเอง หากปล่อยไว้ย่อมทำให้ไม่มีกำลังใจในการปฏิบัติเพื่อผลที่ควรได้แห่งตน

อุทพินฺทุนิปาเตน อุทกุมฺโภปิ ปูรติ

เพราะน้ำหยดทีละน้อย หม้อน้ำก็ยังเต็มได้

พุทธพจน์

พระที่คล้องใจ

เมื่อมีผู้ไปขอของดีจำพวกวัตถุมงคลจากหลวงพ่อไว้ห้อยคอหรือพกติดตัว หลวงพ่อจะสอนว่า

"จะเอาไปทำไม ของดีภายนอก ทำไมไม่เอาของดีภายใน พุทธัง ธัมมัง สังฆัง นี่แหละ ของวิเศษ"

ท่านให้เหตุผลว่า *"คนเรานั้นถ้าไม่มีพุทธัง ธัมมัง สังฆัง เป็นของดีภายใน ถึงแม้จะได้ของดีภายนอกไปแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร"*

"ทำอย่างไรจึงจะได้เห็นพระจริง ๆ เห็นมีแต่พระปูน พระไม้ พระโลหะ พระรูปถ่าย พระสงฆ์ ลองกลับไปคิดดู"

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี

ธรรมนั้นแหละ รักษาผู้ประพฤติธรรม

พุทธพจน์

จะเอาดีหรือจะเอารวย

อีกครั้งหนึ่งที่คณะผู้เขียนได้มานมัสการหลวงพ่อ เพื่อนของผู้เขียนท่านหนึ่งต้องการเช่าพระอุปคุตที่วัดเพื่อนำไปบูชา โดยกล่าวกับผู้ที่มาด้วยกันว่า บูชาแล้วจะได้รวย

เพื่อนของผู้เขียนท่านนั้นแทบตะลึง เมื่อมากราบหลวงพ่อแล้ว ท่านได้ตักเตือนว่า *"รวยกับซวยมันใกล้ ๆ กันนะ"*

ผู้เขียนได้เรียนถามหลวงพ่อว่า
"ใกล้กันยังไงครับ"

ท่านยิ้มและตอบว่า *"มันออกเสียงคล้ายกัน"*

พวกเราต่างยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ สักครู่ท่านจึงขยายความให้พวกเราฟัง
"จะเอารวยน่ะ จะหามายังไงก็ทุกข์ จะรักษามันก็ทุกข์ หมดไปก็เป็นทุกข์อีก กลัวคนจะจี้จะปล้น ไปคิดดูเถอะมันไม่จบหรอก มีแต่เรื่องยุ่ง เอาดี ดีกว่า"

คำว่า ดี ของหลวงพ่อมีความหมายลึกซึ้งมาก ผู้เขียนขออัญเชิญพระบรมราโชวาทของในหลวงของเราในเรื่องการทำความดี มาเปรียบ ณ ที่นี้ ความตอนหนึ่งว่า

"...ความดีนี้ ไม่ต้องแย่งกัน ความดีนี้ ทุกคนทำได้เพราะความดีนี้ทำแล้วก็ดีตามคำว่า ดี นี้ ดีทั้งนั้น ฉะนั้น ถ้าช่วยกันทำดี ความดีนั้นก็จะใหญ่โต จะดียิ่ง ดีเยี่ยม..."

หลักพุทธศาสนา

เล่ากันว่า มีโยมท่านหนึ่ง ไปนมัสการพระเถระองค์หนึ่งอยู่เป็นประจำ และในวันหนึ่งได้ถามปัญหาธรรมกับท่านว่า

"หลักของพระพุทธศาสนาคืออะไร?"

พระเถระตอบว่า

"ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว"

โยมท่านนั้นได้ฟังแล้ว พูดว่า

"อย่างนี้เด็ก ๗ ขวบก็รู้

แต่ผู้ใหญ่อายุ ๘๐ ก็ยังปฏิบัติไม่ได้"

อย่างนี้กระมังที่ผู้เขียนเคยได้ยินหลวงพ่อพูดเสมอว่า

"ของจริง ต้องหมั่นทำ"

พระพุทธศาสนานั้น ถ้าปราศจากการน้อมนำเข้าไปไว้ในใจแล้ว การ "ถือ" พุทธศาสนาก็ไม่มีความหมายแต่อย่างใด

ปญฺญา สุตวินิจฺฉินี

ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยสิ่งที่ได้เล่าเรียน

พุทธพจน์

"พ พาน" ของหลวงพ่อ

หลวงพ่อเคยปรารภธรรมกับผู้เขียนว่า
"ถ้าแกเขียนตัว พ พาน ได้เมื่อไร นั่นแหละจึงจะดี"

ผู้เขียนถามท่านว่าเป็นอย่างไรครับ พ พาน
ท่านตอบว่า
"ก็ตัว **พอ** *น่ะซี"*

คนเราจะมีชีวิตอยู่ในโลก
ไม่จำเป็นต้องร่ำรวย มีฐานะ แล้วจึงจะมีความสุข
มีคนที่ลำบากอีกมาก
แต่เขารู้จักว่า อะไรคือสิ่งที่พอตัว
ก็สามารถอยู่อย่างเป็นสุขได้
นี่ก็อยู่ที่คนเรา รู้จักคำว่า "พอ" หรือไม่
รู้จัก "พอ" ก็จะมีแต่ ความสุข
ไม่รู้จัก "พอ" ถึงแม้จะร่ำรวย มีเกียรติ ตำแหน่งใหญ่โตอะไร
มันก็ไม่มีความสุขได้เหมือนกัน
คนที่มีเงิน ก็ยิ่งอยากมีเงินเพิ่มขึ้นอีก
คนที่ทำงาน ก็อยากกินตำแหน่งสูงขึ้น

มีสิ่งใดก็เป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น ไม่มีที่สิ้นสุด

อนุมชุฌํ สมาจเร
พึงประพฤติให้พอเหมาะพอดี

พุทธพจน์

การสอนของท่าน

วิธีวัดอย่างหนึ่ง ว่าผู้ใดปฏิบัติธรรมได้ดีเพียงใดนั้น ท่านให้สังเกตดูว่าผู้นั้นสามารถฝึกตน สอนตัวเองได้ดีเพียงใด การเตือนผู้อื่นไม่ให้หลงผิดได้นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่การเตือนตนให้ได้ย่อมดีกว่า

การสอนของหลวงพ่อท่านจะทำให้เราดูเป็นตัวอย่าง ท่านสอนให้เราทำอย่างที่ท่านทำ มิได้สอนให้ทำตามที่ท่านสอน ทุกอย่างที่ท่านสอนท่านได้ทดลองทำและปฏิบัติทางจิตจนรู้ จนเห็นหมดแล้วทั้งสิ้น จึงนำมาอบรมแก่ศิษย์

เหมือนเป็นแบบอย่างให้เราได้ยึดถือตามครูอาจารย์ว่า การแนะนำอบรมหรือสอนธรรมผู้อื่นนั้น เราต้องปฏิบัติจนแน่ใจตนเองเสียก่อนและควรคำนึงถึงสติปัญญาความสามารถของตน ถ้ากำลังไม่พอแต่จะรับภาระมาก นอกจากผู้มาศึกษาจะไม่ได้รับประโยชน์แล้ว ตนเองยังจะกลายเป็นคนเสียไปด้วย ท่านว่าเป็นการไม่เคารพธรรม และไม่เคารพครูอาจารย์อีกด้วย

อตฺตนา โจทยตฺตานํ
จงเตือนตน ด้วยตนเอง

พุทธพจน์

หัดมองชั้นลึก

ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา ล้วนมีความหมายชั้นลึกโดยตัวของมันเองอยู่เสมอ ไอน์สไตน์มองเห็นวัตถุ เขาคิดทะลุเลยไปถึงการที่จะสลายวัตถุให้เป็นปรมาณู สองพี่น้องตระกูลไรท์มองเห็นนกบินไปมาในอากาศ ก็คิดเลยไปถึงการสร้างเครื่องบินได้

พระพุทธเจ้าแต่ครั้งเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ทรงพบคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย ท่านก็มองเห็นถึงความไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

หลวงพ่อเคยเตือนสติลูกศิษย์รุ่นหนุ่มที่ยังมองเห็นสาว ๆ ว่าสวยว่างาม น่าหลงใหลใฝ่ฝันกันนักว่า

"แกมันดูตัวเกิด ไม่ดูตัวดับ
ไม่สวย ไม่งาม ตาย เน่า เหม็น
ให้เห็นอย่างนี้ได้เมื่อไร ข้าว่าแกใช้ได้"

ปญฺญํ นปฺปมชฺเชยฺย
ไม่พึงละเลยการใช้ปัญญา

พุทธพจน์

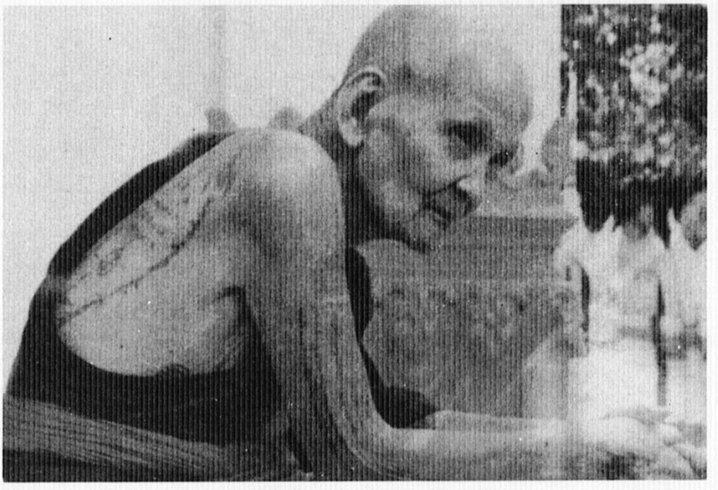
เวลาเป็นของมีค่า

หลวงพ่อเคยบอกว่า...

"คนฉลาดน่ะ เขาไม่เคยมีเวลาว่าง"

เวลาเป็นของมีค่า เพราะไม่เหมือนสิ่งอื่น แก้วแหวนเงินทอง สิ่งของทั้งหลาย เมื่อหมดไปแล้วสามารถหามาใหม่ได้

แต่สำหรับเวลาแล้ว หากปล่อยให้ผ่านเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ ขอให้ตั้งปัญหาถามตัวเองว่า *"สมควรแล้วหรือกับวันคืนที่ล่วงไป ๆ คุ้มค่าแล้วหรือกับลมหายใจที่เหลือน้อยลงทุกขณะ"*

ต้องทำจริง

ในเรื่องของความเคารพครูอาจารย์ และความตั้งใจจริงในการปฏิบัติ หลวงพ่อเคยบอกว่า

"การปฏิบัติ ถ้าหยิบจากตำราโน้นนี้ แบบแผน มาสงสัยถาม มักจะโต้เถียงกันเปล่า โดยมากชอบเอาจากอาจารย์โน่นนี่ว่าอย่างนั้นอย่างนี้มา

การจะปฏิบัติให้รู้ธรรม เห็นธรรม ต้องทำจริง จะได้อยู่ที่ทำจริง ข้าเป็นคนมีทิฐิแรง เรียนจากครูบาอาจารย์นี้ยังไม่ได้ผลก็จะต้องเอาให้จริงให้รู้ ยังไม่ไปเรียนกับอาจารย์อื่น ถ้าเกิดไปเรียนกับครูอาจารย์อื่นโดยยังไม่ทำให้จริง ให้รู้ ก็เหมือนดูถูกดูหมิ่นครูบาอาจารย์"

อตฺตา สุทนฺโต ปุริสสฺส โชติ

ตนที่ฝึกดีแล้ว เป็นเครื่องรุ่งเรืองของคน

พุทธพจน์

ของจริงนั้นมีอยู่

มีคนจำนวนไม่น้อยที่ปฏิบัติธรรมแล้วเกิดความท้อใจ ปฏิบัติอยู่เป็นเวลานาน ก็ยังรู้สึกว่าตนเองไม่ได้พัฒนาขึ้น หลวงพ่อเคยเมตตาสอนผู้เขียนไว้ว่า...

"ของที่มีมันยังไม่จริง ของจริงเขามี เมื่อยังไม่จริง มันก็ยังไม่มี"

หลวงพ่อเมตตากล่าวเสริมอีกว่า... "คนที่กล้าจริงทำจริง เพียรปฏิบัติอยู่เสมอ จะพบความสำเร็จในที่สุด ถ้าทำจริงแล้วต้องได้แน่ ๆ" หลวงพ่อยืนยันอย่างหนักแน่นและให้กำลังใจแก่ลูกศิษย์ของท่านเสมอเพื่อให้ตั้งใจ "ทำจริง" แล้วผลที่เกิดจากความตั้งใจจริงจะเกิดขึ้นให้ตัวผู้ปฏิบัติได้ชื่นชมยินดีในที่สุด

ทุกฺเขน ผุฏฺฐา ขลิตาปิ สนฺตา
ฉนฺทา จ โทสา น ชหนฺติ ธมฺมํ

บัณฑิตนั้น ถึงถูกทุกข์กระทบ ถึงพลาดพลั้งลง
ก็คงสงบอยู่ได้ และไม่ละทิ้งธรรมเพราะชอบหรือชัง

พุทธพจน์

ล้มให้รีบลุก

เป็นปกติของผู้ปฏิบัติธรรม ช่วงใดเวลาใดที่สามารถปฏิบัติธรรมได้ก้าวหน้า จิตใจสงบเย็นเป็นสมาธิได้ง่าย สามารถพิจารณาอรรถธรรมให้ผ่านทะลุจิตใจได้โดยตลอดสาย ช่วงดังกล่าวมักจะต้องมีปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามาไม่ในรูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง เพื่อมาขวางกั้นการปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติคนนั้น ๆ ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมไม่สามารถเตรียมใจรับกับสถานการณ์นั้น ๆ ได้ ธรรมที่กำลังพิจารณาดี ๆ ก็ต้องโอนเอนไปมาหรือล้มลุกคลุกคลานอีกได้

ผู้เขียนเคยกราบเรียนให้หลวงพ่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่กำลังประสบอยู่

หลวงพ่อ *"พอล้มให้รีบลุก รู้ตัวว่าล้มแล้วต้องรีบลุก แล้วตั้งหลักใหม่ จะไปยอมมันไม่ได้"* ท่านเมตตาสอนต่อว่า... *"ก็เหมือนกับตอนที่แกเป็นเด็กคลอดออกมา กว่าจะเดินเป็นแกก้ต้องหัดเดิน จนเดินได้แกต้องล้มกี่ทีเคยนับไหม พอล้มแกก็ต้องลุกขึ้นมาใหม่ใช่ไหม ค่อย ๆ ทำไป"* หลวงพ่อเพ่งสายตามาที่ผู้เขียนแล้วเมตตาสอนว่า *"ของข้าเสียมากกว่าอายุแกซะอีก ไม่เป็นไรตั้งมันกลับไป"*

ผู้เขียน "แล้วจะมีวิธีป้องกันไม่ให้ล้มบ่อยได้อย่างไร"

หลวงพ่อ *"ต้องปฏิบัติธรรมให้มาก ถ้ารู้ว่าใจเรายังแข็งแกร่งไม่พอ ถูกโลกเล่นงานง่าย ๆ แกต้องทำให้ใจแกแข็งแกร่งให้ได้ แกถึงจะสู้กับมันได้"*

เพื่อเป็นการเพิ่มกำลังใจของนักปฏิบัติ ไม่ว่าจะล้มสักกี่ครั้งก็ตาม แต่ทุก ๆ ครั้งเราจะได้บทเรียน ได้ประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ให้น้อมนำสิ่งที่เราเผชิญมาเป็นครูเป็นอุทาหรณ์สอนใจของเราเอง เตรียมใจของเราให้พร้อมอีกครั้งถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก

โย จาปิ สีเต อถวาปิ อุณฺเห
วาตาตเป ฑํสสิรีสเป จ
ขุทฺทํ ปิปาสํ อภิภุยฺย สพฺพํ
รตฺตินฺทิวํ สตตํ นิยุตฺตฺโต
กาลาคตญฺจ น หาเปติ อตฺถํ
โส เม มนาโป นิวิเส วตมฺหิ

คนใด ไม่ว่าจะหนาว หรือร้อน มีลมแดด เหลือบยุง ก็ไม่พรั่น ทนหินทนกระหายได้ทั้งนั้น ทำงานต่อเนื่องไปไม่ขาด ทั้งคืนวัน สิ่งที่เป็นประโยชน์มาถึงตามกาล ก็ไม่ปล่อยให้สูญเสียไป คนนั้นย่อมเป็นที่ชอบใจของสิริโชค สิริโชคขอพักพิงอยู่กับเขา

พุทธพจน์

สนทนาธรรม

เมื่อครั้งที่ผู้เขียนกับหมู่เพื่อนใกล้สำเร็จการศึกษา ได้มากราบนมัสการหลวงพ่อ ท่านได้สนทนากับพวกเราอยู่นาน สาระสำคัญที่เกี่ยวกับการปฏิบัติคือ

เมื่อพบแสงสว่างในขณะภาวนาให้ไล่ดู ถามท่านว่าไล่แสงหรือไล่จิต ท่านตอบว่าให้ไล่จิตโดยเอาแสงเป็นประธาน (เข้าใจว่าอาศัยปีติคือความสว่างมาสอนจิตตนเอง) เช่นไล่ว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีจริงหรือไม่ มีจริงก็เป็นพยานแก่ตน

ถามท่านว่าไล่ดูมักเห็นแต่สิ่งปกปิด คือกิเลสในใจ ท่านว่า
“ถ้าแกเกลียดกิเลสเหมือนเป็นหมาเน่า หรือของบูดเน่าก็ดี ให้เกลียดให้ได้อย่างนั้น”

นาติเวลํ ปภาเสยฺย น ตุณฺหี สพฺพทา สิยา
อวิกิณฺณํ มิตํ วาจํ ปตฺเต กาเล อุทีรเย

ไม่ควรพูดจนเกินกาล ไม่ควรนิ่งเสมอไป
ควรกล่าววาจาที่ไม่ฟั่นเฟือน พอดี ๆ ในเมื่อถึงเวลา

พุทธพจน์

ผู้บอกทาง

ครั้งหนึ่ง มีผู้มาหาซื้อยาลมในวัด ไม่ทราบว่ามีจำหน่ายที่กุฏิไหน หลวงพ่อท่านได้บอกทางให้ เมื่อผู้นั้นผ่านไปแล้ว หลวงพ่อท่านได้ปรารภธรรมให้ลูกศิษย์ที่นั่งอยู่ฟังว่า

"ข้านั่งอยู่ ก็เหมือนคนคอยบอกทาง เขามาหาข้า แล้วก็ไป..."

ผู้เขียนได้ฟังแล้วระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็น "กัลยาณมิตร" คอยชี้แนะทางให้เดิน ดังพุทธภาษิตว่า *"จงรีบพากเพียรพยายามดำเนินตามทางที่บอกเสียแต่เดี๋ยวนี้ ตถาคตทั้งหลายเป็นเพียงผู้ชี้ทางให้เท่านั้น"*

หลวงพ่อเป็นผู้บอก แต่พวกเราต้องเป็นคนทำและทำเดี๋ยวนี้

ยถา น สกฺกา ปฐวี สมายํ
กาตุํ มนุสฺเสน ตถา มนุสฺสา

แผ่นดินนี้ ไม่อาจทำให้เรียบเสมอกันทั้งหมดได้ฉันใด
มนุษย์ทั้งหลายจะทำให้เหมือนกันหมดทุกคนก็ไม่ได้ ฉันนั้น

พุทธพจน์

อย่าทำเล่น

มีผู้ปฏิบัติธรรมบางท่านเคยปรารภกับผู้เขียนว่า ปฏิบัติธรรมมาหลายปีเต็มที แต่ภูมิจิต ภูมิธรรม ไม่ค่อยจะก้าวหน้าถึงขั้น "น่าชมเชย" ยังล้มลุกคลุกคลานอยู่ มองไปทางไหนก็เห็นแต่ตัวเองและหมู่เพื่อนเป็นโรคระบาด คือ โรคขาอ่อน หลังอ่อน ไม่สามารถจะเดินจงกรม นั่งสมาธิได้ต้องอาศัยนอนภาวนาพิจารณา "ความหลับ" เป็นอารมณ์ เลยต้องพ่ายแพ้ต่อเจ้ากรรมนายเวร คือ เสื่อ และหมอน ตลอดชาติ

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญบารมีถึง ๔ อสงไขย กำไรแสนมหากัป ครั้นออกบวชก็ทรงเพียรปฏิบัติอยู่หลายปี กว่าจะได้บรรลุพระโพธิญาณ หลวงปู่มั่น หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่แหวน ฯลฯ ท่านปฏิบัติธรรมตามป่าตามเขา บางองค์ถึงกับสลบเพราะพิษไข้ป่าก็หลายครั้ง หลวงพ่อดู่ท่านก็ปฏิบัติอย่างจริงจังมาตลอดหลายสิบพรรษา กว่าจะได้ธรรมแท้ ๆ มาอบรมพร่ำสอนเรา

แล้วเราล่ะ ปฏิบัติกันจริงจังแค่ไหน

"ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม" แล้วหรือยัง

อโหรตฺตมตนฺทิตํ ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ

คนขยันทั้งคืนวัน ไม่ซึมเซา เรียกว่า มีแต่ละวันนำโชค

พุทธพจน์

อะไรมีค่าที่สุด

ถ้าเรามาลองคิดดูกันแล้ว สิ่งที่มีค่ามากที่สุดในชีวิตเราตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งวันตายคืออะไร หลายคนอาจตอบว่าทรัพย์สมบัติ สามี ภรรยา บุคคลที่รัก หรือบุตร หรืออะไรอื่นๆ แต่ท้ายที่สุดก็ต้องยอมรับว่าชีวิตของเรานั้นมีค่าที่สุด เพราะถ้าเราสิ้นชีวิตแล้ว สิ่งที่กล่าวข้างต้นก็ไม่มีความหมายใดๆ

ชีวิตเป็นของมีค่าที่สุด ในจำนวนสิ่งที่เรามีอยู่ในโลกนี้ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็เป็นของมีค่าที่สุดในโลก สิ่งต่างๆ ในโลกช่วยให้เราพ้นทุกข์ชนิดถาวรไม่ได้ แต่พระธรรมช่วยเราได้ ผู้มีปัญญาทั้งหลายควรจะผนวกเอาสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดทั้งสองนี้ให้ขนานทาบทับเป็นเส้นเดียวกัน อย่าให้แตกแยกจากกันได้เลยดังพระพุทธพจน์ตอนหนึ่งว่า

กิจฺโฉ มนุสฺสปฏิลาโภ การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นของยาก
กิจฺฉํ มจฺจานํ ชีวิตํ การได้มีชีวิตอยู่เป็นของยาก
กิจฺฉํ สทฺธมฺมํ สฺสานํ การได้ฟังพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นของยาก
กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท การบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของยาก

อะไรจะมีค่าที่สุดสำหรับผู้ที่ได้มานมัสการหลวงพ่อนั้นคงไม่ใช่พระพรหมผง หรือเหรียญอันมีชื่อของท่าน

หลวงพ่อเคยเตือนศิษย์เสมอว่า
"ข้าไม่มีอะไรให้แก (ธรรม) ที่สอนไปนั้นแหละให้รักษาเท่าชีวิต"

คำสมาทานพระกรรมฐาน

บทบูชาพระ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

พุทธัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ
ธัมมัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ
สังฆัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ

กราบพระ ๖ ครั้ง

พุทธัง วันทามิ
ธัมมัง วันทามิ
สังฆัง วันทามิ
อุปัชฌาอาจาริยคุณัง วันทามิ (ชาย)
คุณครูบาอาจารย์ วันทามิ (หญิง)
มาตาปิตุคุณัง วันทามิ
พระไตรสิกขาคุณัง วันทามิ

สมาทานศีล ๕

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

● *พุทธัง สรณัง คัจฉามิ*
ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ
สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

●● *ทุติยัมปิ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ*
ทุติยัมปิ ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

●●● ตติยัมปิ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ
ตติยัมปิ ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ
ตติยัมปิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทังสมาธิยามิ
อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทังสมาธิยามิ
กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี สิกขาปทังสมาธิยามิ
มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทังสมาธิยามิ
สุราเมรยะ มัชชปมาทัฏฐานาเวรมณี สิกขาปทังสมาธิยามิ

อิมานิ ปัญจสิกขา ปทานิ สมาธิยามิ (๓ ครั้ง)
สีเลนะ สุคติง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปทา
สีเลนะ นิพพุตติง ยันติ ตัสมา สีลัง วิโสธเย

อาราธนาพระ

พุทธัง อาราธนัง กะโรมิ
ธัมมัง อาราธนัง กะโรมิ
สังฆัง อาราธนัง กะโรมิ

น้อมระลึกถึงหลวงปู่ทวด แล้วว่า
นะโม โพธิสัตโต อาคันติมายะ อิติภะคะวา (๓ ครั้ง)
น้อมระลึกถึงหลวงพ่อดู่ แล้วว่า
นะโม พรหมปัญโญ (๓ ครั้ง)

คำขอขมาพระรัตนตรัย

โยโทโส โมหะจิตเต นะพุทธัสมิง ปาปะกะโต มะยา
ขะมะถะเม กะตัง โทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ
โยโทโส โมหะจิตเต นะธัมมัสมิง ปาปะกะโต มะยา
ขะมะถะเม กะตัง โทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ
โยโทโส โมหะจิตเต นะสังฆัสมิง ปาปะกะโต มะยา
ขะมะถะเม กะตัง โทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ

คำอธิษฐานแผ่เมตตา

ให้ตั้งใจเจริญพรหมวิหาร ๔ แล้วกล่าวคำอธิษฐานว่า

"พุทธัง อนันตัง ธัมมัง จักรวาลัง สังฆัง นิพพานะปัจจะโยโหตุ"

กรรมฐานที่ท่านสอน

นั่งขัดสมาธิ ขาขวาทับขาซ้าย มือขวากำพระวางบนมือซ้าย ให้นิ้วมือทั้งสองจรดกัน วางบนหน้าตักพอสบาย ๆ ปรับกายให้ตรง ผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วน สูดลมหายใจยาว ๆ ลึก ๆ สัก ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ให้ภาวนาว่า ***"พุทธัง สรณัง คัจฉามิ"*** ครั้งที่ ๒ ภาวนาว่า ***"ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ"*** และครั้งที่ ๓ ภาวนา ***"สังฆัง สรณัง คัจฉามิ"***

จากนั้นจึงผ่อนลมหายใจให้เป็นไปตามธรรมชาติ ยังไม่ต้องนึกคิดสิ่งใด ทำใจให้ว่าง ๆ วางอารมณ์ทั้งที่เป็นอดีต และอนาคต สักครู่เมื่อลมหายใจเริ่มละเอียดและจิตใจเริ่มโปร่งเบาขึ้นบ้างแล้ว จึงค่อยเริ่มบริกรรมภาวนาไว้ระหว่างคิ้วทั้งสอง (เอาสติมาแตะรู้เบา ๆ) แล้วตั้งใจภาวนาคาถาไตรสรณคมน์ ดังนี้

"พุทธัง สรณัง คัจฉามิ"
ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ
สังฆัง สรณัง คัจฉามิ"

เมื่อบริกรรมภาวนาจบแล้วก็ให้วกกลับมาเริ่มต้นใหม่ เช่นนี้เรื่อยไป

มีสิ่งที่ควรทราบเพิ่มเติมก็คือ ขณะที่บริกรรมภาวนาอยู่นั้นให้มีสติระลึกอยู่กับคำภาวนาโดยไม่ต้องสนใจกับลมหายใจ คงปล่อยให้การหายใจเข้า-ออก เป็นไปตามธรรมชาติ ปราศจากการควบคุมบังคับ ภาวนาด้วยใจที่สบาย ๆ และให้ยินดีกับองค์พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เกิดขึ้นที่จิต เมื่อจิตมีความสงบสว่าง ก็น้อมแผ่เมตตาออกไปโดยว่า ***"พุทธัง อนันตัง ธัมมัง จักรวาลัง สังฆัง นิพพานะ ปัจจะโยโหตุ"*** แล้วตั้งใจภาวนาต่อไป

เมื่อจิตถอนขึ้นจากความสงบ ให้ยกเอากายหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดขึ้นพิจารณาโดยน้อมไปสู่พระไตรลักษณ์คือ *อนิจจัง* ความไม่เที่ยง *ทุกขัง* ความทนได้ยาก และ*อนัตตา* ความไม่ใช่ตัวตนอันเที่ยงแท้ เมื่อรู้สึกว่าจิตเริ่มซัดส่ายหรือขาดกำลังในการพิจารณาก็ให้วกกลับมาภาวนาคาถาไตรสรณคมน์อีก เพื่อดึงจิตให้เข้าสู่ความสงบอีกครั้ง ทำสลับกันเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะเลิก

ก่อนจะเลิก ให้อาราธนาพระเข้าตัวโดยว่า *"สัพเพพุทธา สัพเพ-ธัมมา สัพเพสังฆา พะลัปปัตตา ปัจเจกานัญ จะยังพะลัง อะระ-หันตานัญ จะเตเชนะรักขัง พันธามิสัพพะโส พุทธังอธิษฐามิ ธัมมังอธิษฐามิ สังฆัง อธิษฐามิ"* แล้วจึงแผ่เมตตาอีกครั้ง โดยว่าเช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วในตอนต้น

อนึ่ง การภาวนานี้ท่านให้ทำให้ได้ทุกอิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน การปฏิบัติจึงจะก้าวหน้า และชื่อว่าตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ความหมายของคำสมาทานพระกรรมฐาน

(บางบท)

(เฉพาะบทบูชาพระ, กราบพระ ๖ ครั้ง และ สมาทานศีล ๕)

บทบูชาพระ

พุทธัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ
ธัมมัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ
สังฆัง ชีวิตัง เม ปูเชมิ

ความหมาย ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ด้วยชีวิต

คำอธิบาย การปฏิบัติภาวนาแต่ละครั้งถือเป็นปฏิบัติบูชาซึ่งนับว่าเลิศกว่าการบูชาด้วยสิ่งอื่นใด มีดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น เพราะการปฏิบัติเป็นการสักการะด้วยกายและใจที่ขัดเกลาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ดังนั้นเมื่อกล่าวบทบูชาพระนี้แล้ว พึงสำรวม กาย วาจา ใจ ให้ดี ให้มีความรัก ความเพียร ความจดจ่อต่อการปฏิบัติ รวมทั้งความใคร่ครวญโดยเทียบเคียงกับหลักธรรม ว่าปฏิบัติถูกต้องหรือไม่ หรือควรวางอารมณ์จิตอย่างไรจึงเข้าสู่ความสงบได้เร็ว เป็นต้น

กราบพระ ๖ ครั้ง

พุทธัง วันทามิ

ธัมมัง วันทามิ

สังฆัง วันทามิ

อุปัชฌาย์ อาจาริยคุณัง วันทามิ

(ผู้หญิงให้ว่า คุณครูบาอาจารย์ วันทามิ)

มาตาปิตุคุณัง วันทามิ

พระไตรสิกขาคุณัง วันทามิ

ความหมาย ข้าพเจ้าไหว้คุณแห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อุปัชฌาย์ อาจารย์ บิดามารดา และคุณศีล สมาธิ ปัญญา

คำอธิบาย เหล่านี้รวมเรียกว่า สิริ ๖ ซึ่งครูบาอาจารย์กล่าวไว้ว่า บุคคลที่ปฏิบัติเช่นนี้แล้ว ย่อมจะประสบแต่ความรุ่งเรือง นัยว่าเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณผู้มีพระคุณ อันเป็นเครื่องหมายของคนดี

สมาทานศีล ๕ (ดูคำสมาทานที่กล่าวแล้วในตอนต้น)

ความหมาย ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒ *(ทุติยัมปิ)* และแม้ครั้งที่ ๓ *(ตติยัมปิ)*

- ข้าพเจ้าจะเว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน
- ข้าพเจ้าจะเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย
- ข้าพเจ้าจะเว้นจากการประพฤติผิดในกาม หรือละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน

- ข้าพเจ้าจะเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ
- ข้าพเจ้าจะเว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

การรักษาศีลนำมาซึ่งความสุข ศีลย่อมนำมาซึ่งโภคทรัพย์ และศีลย่อมนำมาซึ่งพระนิพพาน

คำอธิบาย การปฏิบัติสมาธิภาวนา ที่เป็นสัมมาสมาธินั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ศีลช่วยให้ผู้รักษา มีกายและวาจาอันปกติ ส่วนสมาธินั้นย่อมทำให้ผู้เจริญ มีใจอันปกติ หรือพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่า ศีลเป็นเครื่องกั้นความคะนองทางกายและวาจา ส่วนสมาธิเป็นเครื่องกั้นความคะนองทางใจ สำหรับผู้ที่ยังไม่พร้อมจะรักษาศีล ๘ ก็อาจรักษาศีล ๕ อย่างที่หลวงพ่อดู่ ท่านเรียกว่าศีล ๕ ข้อขั้น อุกฤษฏ์โดยเปลี่ยนการสมาทานศีลข้อ ๓ มาเป็นการประพฤติพรหมจรรย์ *(อพรหมจริยา เวรมณีฯ)* แทนก็ได้

พญาชมพูบดี
ต้นตำนานพระพุทธรูปปางมหาจักรพรรดิ

ในบรรดาเรื่องราวพุทธประวัติที่หลวงพ่อดู่เมตตาเล่าให้สานุศิษย์ได้ยินได้ฟังนั้นเรื่องของพญาชมพูบดี หรือที่บางแห่งเรียกท้าวมหาชมพูนั้น ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ท่านเล่าให้ฟังบ่อยครั้ง

การจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพของหลวงพ่อดู่ ทางคณะศิษย์เห็นประโยชน์ที่จะจัดพิมพ์ เผยแพร่เรื่องราวพุทธประวัติตอนนี้หลายประการ คือ ประการแรก เพื่อให้ทราบต้นตำนานการสร้างพระพุทธรูปปางมหาจักรพรรดิ (พระพุทธรูปทรงเครื่อง) ประการที่สอง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ทราบเรื่องราวพุทธประวัติตอนนี้ละเอียดยิ่งขึ้น และประการสุดท้ายซึ่งผู้เรียบเรียงคิดว่าเป็นประโยชน์ที่หลวงพ่อดู่มุ่งหวังจากการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาเล่าให้ฟัง ก็คือ เพื่อปลูกสร้างศรัทธาให้มั่นคงลงในพระไตรสรณาคมน์ เชื่อมั่นว่าธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม ธรรมที่เจริญแล้วในกาย วาจา ใจ ย่อมเป็นไปเพื่อกำจัดภัยทั้งภัยจากภายนอก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยภายในใจ คือ ราคะ โทสะ โมหะ

การที่ทราบต้นตำนานพระพุทธรูปปางมหาจักรพรรดิหรือพระพุทธรูปทรงเครื่องเช่นนี้ ย่อมเป็นการแก้ข้อสงสัยมิให้เข้าใจไปได้ว่าคนไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนาอย่างลัทธิเทวนิยม หากแต่หมายถึงปางหนึ่ง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเนรมิตพระวรกายเป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงมงกุฎ พร้อมด้วยเครื่องราชาภรณ์อย่างพระเจ้าราชาธิราช เพื่อหวังจะทรมาน (ปราบทิฏฐิมานะ) พญาชมพูบดี ผู้หลงตัวว่าเป็นใหญ่หาผู้เสมอเหมือนมิได้

ลักษณะของพระพุทธรูปปางมหาจักรพรรดิ

เท่าที่พบเห็นนั้นมีการสร้างพระพุทธรูปปางมหาจักรพรรดิใน ๓ ลักษณะ แต่ล้วนสวมมงกุฎและทรงเครื่องราชาภรณ์ คล้ายพระแก้วมรกตทรงเครื่องฤดูร้อน ได้แก่

๑. *ปางมารวิชัย* (พระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาวางคว่ำลงที่พระชานุ (เข่า) นิ้วชี้พระธรณี)

๒. *ปางห้ามญาติ* (พระพุทธรูปประทับยืน ห้อยพระหัตถ์ซ้าย ยกพระหัตถ์ขวา แบตั้งขึ้นเสมอพระอุระ (อก)

๓. *ปางห้ามสมุทร* (พระพุทธรูปประทับยืน) ยกพระหัตถ์ทั้งสองแบตั้งขึ้นเสมอพระอุระ)

การพิมพ์เผยแพร่ฉบับภาษาไทย และมูลเหตุการสืบค้นเรื่องพญาชมพูบดี

ทางหอพระสมุดวชิรญาณ โดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพโปรดให้จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ใช้ชื่อเรื่องว่า "ท้าวมหาชมพู" ด้วยเห็นว่าเป็นต้นตำนานการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในเมืองไทย และเห็นว่าไม่เคยมีการจัดพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน ด้วยเป็นคัมภีร์พระพุทธศาสนาเฉพาะทางฝ่ายมหายาน

ในหนังสือดังกล่าวได้อ้างที่มาคือ จดหมายเหตุเมื่อครั้งรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ ซึ่งได้มีการส่งคณะสงฆ์ไทยนำโดยพระอุบาลีไป

ประดิษฐานพระพุทธศาสนา สยามวงศ์ (อุบาลีวงศ์) ที่ประเทศลังกา ตามคำขอ เนื่องจากพระพุทธศาสนากำลังจะเสื่อมสูญไปจากประเทศลังกา ซึ่งขณะนั้นอยู่ในปกครองของโปรตุเกส

ในปี พ.ศ. ๒๒๙๘ คณะทูตลังกาได้เดินทางพาคณะสงฆ์ไทยมาส่งยังประเทศไทย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ก็โปรดให้พาชมพระอารามหลวง ทูตลังกาไปเห็นพระพุทธรูปทรงเครื่องที่วัดพระศรีสรรเพ็ชญ์ ถามเจ้าพนักงานผู้พาไปว่าเหตุไฉนที่ในเมืองไทยจึงมีการสร้างพระพุทธปฏิมากรทรงเครื่องอย่างเทวรูป ซึ่งในลังกาหาเคยมีพระพุทธรูปเช่นนี้ไม่

ความนี้ทราบถึงพระกรรณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ จึงโปรดให้สืบค้นและคัดเรื่องราวชี้แจงไปในศุภอักษรถึงเสนาบดีลังกา ทั้งเชื้อเชิญให้มีการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องอย่างในเมืองไทยเรา จึงนับเป็นต้นเรื่องให้ได้ศึกษา ในสมัยต่อมา

เรื่องย่อ พญาชมพูบดี

ในสมัยพุทธกาล มีพระมหากษัตริย์ผู้เรืองอำนาจพระองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองปัญจาลราษฐ พระนามว่า "พญาชมพูบดี" กล่าวกันว่า พร้อม ๆ กับการประสูติของพระองค์ ขุมทองในที่ต่าง ๆ ก็ผุดขึ้นมากมาย อันแสดงถึงบุญญาธิการของพระองค์ ประชาชนในเมืองนี้จึงมีฐานะความเป็นอยู่ที่มั่งคั่งสมบูรณ์

พญาชมพูบดี ทรงมีอาวุธวิเศษ ๒ อย่างคือ ฉลองพระบาทแก้ว ซึ่งเมื่อสวมเข้าไปแล้วก็จะพาพระองค์เหาะไปในที่ต่าง ๆ ได้ ทั้งยังใช้อธิษฐานแปลงเป็นนาคราชเข้าประหัตประหารศัตรูได้อีกด้วย อาวุธวิเศษอย่างที่สองคือ วิษศร ซึ่งเป็นลูกศรวิเศษใช้ต่างราชทูต หากกษัตริย์เมืองใดไม่มาอ่อนน้อมขึ้นต่อพระองค์ วิษศรนี้ก็จะไปร้อยพระกรรณพาตัวมาเข้าเฝ้าพระองค์จนได้ ทำให้กษัตริย์ทั้งหลายพากันยำเกรงในพระเดชานุภาพแห่งพญาชมพูบดี

รุกรานพระเจ้าพิมพิสาร

ด้วยอาวุธวิเศษคู่พระกาย พระองค์ได้ขยายพระราชอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง กระทั่งถึงกรุงราชคฤห์ของพระเจ้าพิมพิสาร ผู้เป็นพุทธอุบาสกแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อาวุธวิเศษของพระองค์ก็ไม่อาจทำอันตรายแก่พระเจ้าพิมพิสารได้ ด้วยอาศัยพระพุทธานุภาพ พญาชมพูบดีทรงแค้นพระทัยมาก แม้จะส่งอาวุธวิเศษอย่างใดมา ก็พ่ายแพ้แก่พุทธจักรและพระพุทธานุภาพแห่งพระพุทธองค์

พระพุทธองค์ทรงเนรมิตองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ

เมื่อพระพุทธองค์ทรงเห็นว่าพญาชมพูบดีประสบความพ่ายแพ้ มีทิฏฐิมานะเบาบางลง ประกอบกับทรงเล็งเห็นวาสนาปัญญาของพญาชมพูบดี ที่จะสามารถสำเร็จมรรคผลได้จึงมีพุทธฎีกาตรัสใช้ให้องค์อินทร์แปลงเป็นราชทูตพาพญาชมพูบดีมาเข้าเฝ้า ส่วนพระพุทธองค์ทรงเนรมิตองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงเครื่องราชาภรณ์แต่ล้วนงดงาม ส่วนพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานเถระเจ้า พร้อมด้วยเหล่าภิกษุสงฆ์สาวกก็เนรมิตกายเป็นเสนาบดีใหญ่น้อย ล้วนแล้วแต่น่าเกรงขาม ทั้งเนรมิตเวฬุวันให้เป็นพระนครใหญ่ประกอบด้วยกำแพงถึง ๗ ชั้น และมีพุทธฎีกาตรัสสั่งให้เทวดาอินทร์ พรหม คนธรรพ์ และนาค ร่วมเนรมิตเป็นตลาดน้ำและตลาดบก

พญาชมพูบดีเข้าเฝ้าพระพุทธองค์

เมื่อองค์อินทร์ซึ่งเนรมิตกายเป็นราชทูตไปถึงเห็นพญาชมพูบดีและเหล่าเสนาอำมาตย์ยังถือดี จึงแสดงฤทธานุภาพเป็นที่ประจักษ์ พญาชมพูบดีไม่อาจแข็งขืนจำยอม ต้องยกพลเดินทัพเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธองค์

เมื่อพญาชมพูบดี เดินทางเข้าเขตพระนครก็ตกตะลึงกับความยิ่งใหญ่อลังการแห่งพระนครที่พระพุทธองค์ทรงเนรมิต ซึ่งแม้แต่เหล่าแม่ค้าริมทางก็ยังงดงามกว่าพระอัครมเหสีของพญาชมพูบดี จนชวนให้รู้สึกขวยเขินก้าวเดินไม่ตรงทาง และเมื่อผ่านมายังกำแพงพระนครแต่ละชั้น ทอดพระเนตรเห็นเหล่าเสนาอำมาตย์ที่รักษาพระนคร พระทัยก็ประหวั่นพรั่นกลัว พระเสโทไหลโทรมทั่วพระสกลกาย ถึงกำแพงชั้นในซึ่งเป็นแก้ว ก็ทำท่าจูงกระเบนเหน็บรั้งด้วยเข้าพระทัยผิดคิดว่าเป็นน้ำเสียงนางในร้องเย้ยเยาะว่ากษัตริย์บ้านนอก กระทำเชย ๆ พระองค์ก็รู้สึกได้รับความอัปยศอย่างยิ่ง

พระพุทธองค์แสดงธรรมโปรดพญาชมพูบดี

พญาชมพูบดีเมื่อมาถึงต่อหน้าพระพักตร์แห่งพระบรมศาสดา ซึ่งเนรมิตกายเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ก็ยังไม่หมดทิฏฐิมานะ และเมื่อพระพุทธองค์เชื้อเชิญให้แสดงฤทธิ์เดชอำนาจและของวิเศษทุกสิ่งทุกอย่างออกมา พญาชมพูบดีก็ต้องได้รับความอัปยศยิ่งขึ้นไปอีก ด้วยไม่อาจทำอันตรายพระพุทธองค์ได้เลยแม้แต่น้อย

เมื่อพระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าพญาชมพูบดีคลายทิฏฐิมานะลงมากแล้ว จึงทรงแสดงพระธรรมเทศนาโปรดพญาชมพูบดี และเหล่าเสนาอำมาตย์ที่ติดตามมาด้วยจำนวนมากให้เห็นสิ่งที่เป็นสาระและมิใช่สาระ ให้เห็นโทษแห่งการเวียนเกิด เวียนตาย ในวัฏสงสาร ทั้งให้เห็นคุณแห่งพระ

นิพพาน พญาชมพูบดีและเหล่าเสนาอำมาตย์ต่างรู้สึกปีติโสมนัสปลดมงกุฎและเครื่องประดับของตนวางแทบพระบาทแห่งพระศาสดา เพื่อสักการะด้วยความรู้สึกเทิดทูนและทูลขออุปสมบทต่อพระพุทธองค์

จากนั้นพระพุทธองค์พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์สาวก เทวดา อินทร์ พรหม คนธรรพ์ และนาคก็คลายฤทธานุภาพกลับสู่สภาพเดิม พระพุทธองค์ทรงประทานอุปสมบทแก่พญาชมพูบดีพร้อมทั้งเหล่าเสนาอำมาตย์และทรงแสดงพระธรรมเทศนาให้คลายความลุ่มหลงในเบญจขันธ์มีรูปเป็นต้นว่าอุปมาดั่งพยับแดด หาสาระตัวตนที่เที่ยงแท้อันใดมิได้ และแสดงธรรมเทศนาต่าง ๆ เป็นเอนกปริยาย พญาชมพูบดีและเหล่าเสนาอำมาตย์ก็ดื่มด่ำในพระอมตธรรม สลัดเสียซึ่งตัณหา อุปาทาน จิตของท่านก็เข้าอรหันตผล สำเร็จเป็นพระอริยบุคคลในพระบวรพุทธศาสนา

โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคาเม มานุเส ชิเน
เอกญฺจ เชยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชุตฺตโม

ถึงผู้ใดจะชนะเหล่าชน ได้พันคนพันครั้งในสงคราม
ก็หาชื่อว่าผู้ชนะยอดเยี่ยมไม่
ส่วนผู้ใดชนะตนคนเดียวได้ ผู้นั้นแล ชื่อว่าผู้ชนะยอดเยี่ยมในสงคราม

พุทธพจน์

ปุถุชนกับธรรมวิเศษ

ผู้ศึกษาธรรมบางท่านมีความข้องใจว่า ในสมัยปัจจุบันนี้เป็นไปได้หรือที่บุคคลสามารถจะรู้เห็นธรรมขั้นสูง หรือบรรลุมรรคผลนิพพาน บางท่านถึงกับเชื่อว่า ปัจจุบันนี้ไม่มีใครสามารถบรรลุธรรมใด ๆ ได้แม้จะปฏิบัติดีเพียงใด หรือเชื่อท่านองว่า มรรคผลนิพพานหมดยุคหมดสมัยไปเสียแล้ว พระอรหันต์ไม่มีในปัจจุบันสมัย เป็นต้น บางท่านที่คงแก่เรียนหน่อย ก็อาจถกเถียง คาดคะเน ด้นเดา นิพพาน ตลอดจนวิสัยหรือคุณลักษณะของผู้ได้บรรลุธรรมตามความเข้าใจหรือความเชื่อของตน

เรื่องต่อไปนี้ ผู้เขียนคัดมาจากหนังสือ "ประโยชน์สูงสุดของชีวิตนี้" ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

พุทธพจน์ต่อไปนี้เป็นเครื่องแสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า การบรรลุนิพพานและธรรมขั้นสูงอื่น ๆ เป็นสิ่งที่มีอยู่และเป็นไปได้จริง ในเมื่อทำดวงตาคือปัญญาให้เกิดขึ้น ดังพุทธพจน์ที่ตรัสโต้มติของพราหมณ์คนหนึ่งผู้เห็นว่า เป็นไปไม่ได้ที่มนุษย์จะรู้เห็นญาณทัศนะวิเศษยิ่งกว่าธรรมดาของมนุษย์ มีความดังนี้

"นี่แน่ะมาณพ เปรียบเหมือนคนตาบอดแต่กำเนิด เขาไม่เห็นรูปดำรูปขาว รูปเขียว รูปเหลือง รูปสีชมพู รูปที่เสมอและไม่เรียบ ไม่เห็นหมู่ดาวดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ (ถ้า) เขากล่าวว่ารูปดำรูปขาวไม่มี คนเห็นรูปดำรูปขาวก็ไม่มี รูปเขียวไม่มี คนเห็นรูปเขียวก็ไม่มี, ข้าฯ ไม่รู้ ข้าฯ ไม่เห็นสิ่งนั้น เพราะฉะนั้นสิ่งนั้นฯ ย่อมไม่มี, เมื่อเขากล่าวดังนี้ จะชื่อว่ากล่าวถูกต้องหรือมาณพ" มาณพทูลตอบว่า "ไม่ถูกต้อง" พระองค์จึงตรัสต่อไปว่า "ข้อนี้ก็เช่นกัน พราหมณ์โปกขรชาติ โอปมัญญูโคตร ผู้เป็นใหญ่ในสุภควัน เป็น

คนมืดบอด ไม่มีจักษุ การที่เขาจะรู้เห็น หรือบรรลุญาณทัศนะวิเศษที่สามารถทำคนให้เป็นอริยะซึ่งยิ่งกว่าธรรมของมนุษย์สามัญ จึงเป็นไปไม่ได้”

ปุถุชนเราท่าน แม้จะเคยได้สดับข้อความแสดงภาวะของนิพพานกันมา และแม้ว่าจะได้ตีความหรือนำมาถกเถียงหาเหตุผลกันเพื่อหาความเข้าใจว่านิพพานเป็นอย่างไร แต่ตราบที่ยังไม่ได้ปฏิบัติจนเข้าถึงและรู้เห็นแจ้งประจักษ์ด้วยตนเอง ก็พึงเตือนสติกันไว้ว่า ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับนิพพานของผู้ศึกษาทุกคน ก็คงมีลักษณะอาการอันเทียบได้กับภาพช้าง ในความคิดความเข้าใจของพวกตาบอดคลำช้าง ดังความย่อในบาลีต่อไปนี้

สมัยหนึ่งในนครสาวัตถี สมณะพราหมณ์ปริพาชิก จำนวนมากมายต่างลัทธิ ต่างทฤษฎี ต่างก็ยึดถือลัทธิทฤษฎีของตนว่า อย่างนี้เท่านั้นจริงอย่างอื่นเท็จทั้งนั้น แล้วเกิดทะเลาะวิวาท ใช้หอกคือปากทิ่มแทงกันว่า ธรรมเป็นอย่างนี้ ธรรมไม่ใช่อย่างนั้น ธรรมไม่ใช่อย่างนั้น ธรรมเป็นอย่างนี้ ภิกษุทั้งหลายนำความมากราบทูลแด่พระพุทธเจ้า พระองค์จึงตรัสเล่าว่า เรื่องเคยมีมาแล้ว ราชาพระองค์หนึ่งในนครสาวัตถี ได้ตรัสสั่งราชบุรุษให้ไปนำคนตาบอดแต่กำเนิดทั้งหมดเท่าที่มีในเมืองสาวัตถีมาประชุมกัน ครั้นแล้วโปรดให้นำช้างตัวหนึ่งมาให้คนตาบอดเหล่านั้นทำความรู้จัก ราชบุรุษแสดงศีรษะช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง บอกช้างอย่างนี้นะ แสดงหูช้างแก่อีกพวกหนึ่งบอกว่าช้างอย่างนี้นะ แสดงงาช้างแก่อีกพวกหนึ่ง แสดงงวงช้าง ตัวช้าง เท้าช้าง หลังช้าง หางช้าง ปลายหางช้างแก่คนตาบอดทีละพวก ๆ ไปจนหมด บอกว่าช้างอย่างนี้นะ ช้างอย่างนี้นะ เสร็จแล้วกราบทูลพระราชาว่าคนตาบอดทั้งหมดได้ทำความรู้จักช้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ครั้งนั้นพระราชาจึงเสด็จมายังที่ประชุมคนตาบอด แล้วตรัสถามว่า “ท่านได้เห็นช้างแล้วใช่ไหม” คนตาบอดก็กราบทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าทั้ง

หลายได้เห็นแล้วพระเจ้าข้า” พระราชาจึงตรัสถามต่อไปว่า “ที่ท่านทั้งหลายกล่าวว่าได้เห็นช้างแล้วนั้น ช้างเป็นเช่นไร”

ครานั้น คนตาบอดที่คลำได้ศีรษะช้างก็ว่าช้างเหมือนหม้อ คนที่ได้คลำหูช้างก็ว่าช้างเหมือนกระด้ง คนที่ได้คลำงาช้างก็ว่าช้างเหมือนผาล คนที่ได้คลำงวงช้างก็ว่าช้างเหมือนงอนไถ คนที่ได้คลำตัวช้างก็ว่าช้างเหมือนยุ้งข้าว คนที่ได้คลำเท้าช้างก็ว่าช้างเหมือนเสา คนที่ได้คลำหลังช้างก็ว่าช้างเหมือนครกตำข้าว คนที่ได้คลำหางช้างก็ว่าช้างเหมือนสาก คนที่ได้คลำปลายหางช้างก็ว่าช้างเหมือนไม้กวาด เสร็จแล้วคนตาบอดเหล่านั้นก็ได้ทุ่มเถียงกันว่าช้างเป็นอย่างนี้ ช้างไม่ใช่อย่างนั้น ช้างไม่ใช่อย่างนั้น ช้างเป็นอย่างนี้ จนถึงชกต่อยกันชุลมุน เป็นเหตุให้พระราชานั้นทรงสนุกสนานพระทัยแล

ท้ายสุด พระพุทธเจ้าได้ทรงเปล่งอุทานเป็นคาถาความว่า “นี่ละหนอสมณะและพราหมณ์บางพวก ย่อมมัวติดข้องอยู่ในสิ่งที่เป็นทิฐิทฤษฎีเหล่านี้ คนทั้งหลายผู้เห็นเพียงส่วนหนึ่ง ๆ พากันถือต่างถือแย้ง จึงทะเลาะวิวาทกัน”

จากเรื่องนี้ แม้จะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแต่ครั้งพุทธกาล แต่ก็พอเป็นแง่คิดได้ว่า ธรรมคือหลักความจริงแต่ดั้งเดิม ที่ยังให้ผลเที่ยงตรงคงเส้นคงวาแก่ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมไม่ว่ายุคใดสมัยใด ดังในบทสรรเสริญพระธรรมคุณว่า “อกาลิโก” คือไม่ขึ้นกับกาลเวลา ไม่ผันแปรไปตามยุคสมัยเหมือนโลก เพราะธรรมเป็นสิ่งเหนือโลกอยู่แล้ว ผู้ได้สร้างเหตุที่ดีคือการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม ย่อมได้รับผลอันดีถึงดีเยี่ยม อันควรแก่เหตุที่ได้ทำไว้เสมอ ขอเพียงปฏิบัติให้ถูกให้ตรงตามธรรมที่พระพุทธองค์สอนไว้เท่านั้น

แง่คิดอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมควรเปิดใจให้กว้างพิจารณาส่วนใหญ่ส่วนย่อยของธรรม ความแตกต่างทางจริตนิสัย และรับ

ฟังความคิดเห็นของกันและกันบ้าง จะได้ไม่เป็นท้านองตาบอดทะเลาะกัน ดังนี้

สากจฺฉาย ปญฺรณา เวทิตพฺพา

ปัญญาจะรู้ได้ด้วยการสนทนา

ปฏิสัลลานสูตร ๒๕/๑๕๑

อุปมาพระนิพพาน

(จากหนังสือ ประวัติสมเด็จพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี)

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) องค์นี้ พูดธรรมสากัจฉากันในที่สภาการต่างๆ ถ้ามีผู้ถาม ถามขึ้นว่า คำที่เรียกกันว่านิพพาน ๆ นั้น บางคนเป็นนักแปลก็แปลตามศัพท์ว่า ดับบ้าง ออกจากเครื่องร้อยรัดบ้าง แปลว่าเกิดแล้วไม่ตายบ้าง ตายแล้วไม่มาเกิดบ้าง ดับจากกิเลสบ้าง ดับไม่มีเศษเป็นนิรินทพินาสบ้าง เลยไม่บอกถิ่นฐานเป็นทางเดียวกัน จะยังกันและกันให้ได้ความรู้จักพระนิพพานเป็นเงา ๆ หรือรู้ลาง ๆ บ้างก็ทิ้งยาก จึงพากันหารือสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ในเรื่องใคร่รู้จักนิพพาน สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ท่านว่า ท่านก็ไม่รู้แห่ง แต่จะช่วยชี้แจงอุปมาเปรียบเทียบให้รู้และเข้าใจเอาเอง ตามเหตุแลผลเทียบเทียมได้บ้างว่านิพพานจะรู้ได้อย่างไร ท่านอุปไมยด้วยหญิงสองคนพี่น้องจ้องคิดปรารภปรารมภ์อยู่แต่การมีผัว อุตสาห์อาบน้ำทาขมิ้นนุ่งผ้าใหม่ ผัดหน้าหวีผมแปร้ ก็ประสงค์ความรักให้เกิดกับชายผู้แลเห็นจะได้มาสู่ขอเป็นสามีเท่านั้น ครั้นล่วงมาก็สบโชคสบช่องของคนพี่สาว มีผู้มีชื่อมีหน้ามาขอ ได้ตกลงแต่งงานร่วมห้องหอกันแล้ว หญิงผู้ที่เป็นนางน้องสาวก็มาเยี่ยม แล้วตั้งวิงวอนเซ้าซี้ซักถามว่าพี่จ๋า การที่พี่หลับนอนกับผัวนั้น มีรสชาติครึกครื้นสนุกสนานชื่นบานเป็นประการใด จงบอกให้ฉันรู้บ้าง นางพี่สาวก็ไม่รู้แห่งจะนำความรื่นรมย์สมสนิทด้วยสามีนั้นออกมาตีแผ่เปิดเผยให้น้องสาวรู้ตามเห็นตามควรในความรื่นรมย์แห่งโลกสันนิวาสได้ นางพี่สาวก็ได้แต่บอกว่าน้องมีผัวบ้างน้องก็จะรู้เอง ไม่ต้องถามเอาเรื่องกับพี่หรอก

ครั้นอยู่มาไม่ช้านาน นางผู้เป็นน้องได้สามีแล้วไปหาพี่สาว พี่สาวก็ถามว่าการหลับนอนรมย์รื่นชื่นใจกับผัวน้อง มีความรู้สึกว่าเป็นเช่นไร ลอง

เล่าบอกออกความให้พี่เข้าใจบ้างซีแม่น้อง นางน้องสาวฉอเลาะตอบพี่สาวทันทีว่า พี่ไม่ต้องเยาะ ไม่ต้องเยาะ และพี่น้องคู่นั้นก็นั่งสำรวลหัวเราะกันตามฐานะที่รู้รสสังวาสเสมอกัน

ข้ออุปมานี้ฉันใดก็ดี พระโยคาวจรกุลบุตรมีความมุ่งหมายจะออกจากชาติจากภพ เบื่อหน่ายโลกสันนิวาส เห็นว่าเป็นหม้อต้มหรือเรือนอันไฟไหม้คิดจะออก จะหนีให้พ้น ก็ทำความพยายามแข็งข้อถกเขมร จะเผ่นข้ามให้พ้นจากหม้อต้มสัตว์ และเรือนไฟอันไหม้ลุกลาม ก็เตรียมตัวทำศีลให้บริสุทธิ์ปราศจากโทษเศร้าหมอง ทำสมาธิตั้งใจตรงใจ ทำสมถกัมมัฏฐาน ทำปัญญาให้เป็นวิปัสนาญาณอย่างยิ่งยอด ตัดสังโยชน์ให้ขาดเด็ดแล้วด้วยมีดคมกล้า กล่าวคือ โคตรภูญาณ อนุโลมญาณ มรรคญาณ ทำช่องให้เวิ้งว้าง เห็นแสงสว่างปรากฏ พระโยคาวจรกุลบุตรก็กำหนดดวงจิต จิตวางอารมณ์ วางสัญญา วางอุปาทานเครื่องมือยึดถือ ทำลายเครื่องกั้นทั้ง ๕ ละวางได้ขาด ประกอบองค์ ๕ คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา ฟอกใจคราวนี้ใจกอปรด้วยวิสุทธิ ๗ เมื่อวิสุทธิ ๗ ประการผุดขึ้นแล้ว พระโยคาวจรกุลบุตรก็มาละวิตก ละวิจาร ละปีติ ละสุข ละเอกัคคตา เหลือแต่อุเบกขาญาณดำเนินไป อุเบกขาญาณมีองค์ ๖ ประการ เป็นพื้นมโนธาตุ ก็กลายเป็นอัพยากฤต ไม่ติดบุญ ไม่ติดบาป ต่อไป จะยังมีลมหายใจ หรือหมดลมหายใจ มโนธาตุก็ตั้งอยู่ตามตำแหน่ง ไม่เข้าสิงในเบญจขันธ์ เรียกว่า ธรรมธาตุ บริสุทธิ์ จำเพาะตน เรียกว่า *พระนิพพาน* ท่านผู้ได้ผู้ถึงท่านรู้กันว่าเป็นเอกันตบรมสุข ไม่ระคนปนด้วยทุกข์ต่อไป ท่านไม่ต้องซักถามเซ้าซี้เช่นหญิงทั้งสองดังสำแดงมา

ธรรมอันเป็นเครื่องปิดกั้นมรรคผล

สิ่งที่เป็นอันตรายสามารถปิดกั้นมรรคผลในปัจจุบันชาติที่ผู้ปฏิบัติควรทราบ ได้แก่

๑. วิติกกมันตราย คือ การที่ภิกษุต้องอาบัติแล้วยังไม่ได้แสดงตามกรรมวิธีของธรรมวินัยเพื่อออกจากอาบัตินั้น รวมถึงกรณีภิกษุผู้ต้องปาราชิกอันเป็นอาบัติขั้นสูงสุดขาดจากความเป็นภิกษุ ซึ่งปาราชิกบุคคลนี้ ธรรมท่านกล่าวว่าเป็นบุคคลที่หมดโอกาสบรรลุมรรคผลในปัจจุบันชาติทีเดียว

๒. วิปากันตราย คือ ผลของกรรมที่ทำไว้แต่อดีตชาติส่งผลให้เกิดเป็นผู้อาภัพ อาทิเป็นคนบ้าใบ้เสียจริต หรือส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่อาภัพต่อมรรคผล มีเปรต, อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น

๓. กัมมันตราย คือ ผู้ทำกรรมหนักขั้นอนันตริยกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มีฆ่ามารดา ๑, ฆ่าบิดา ๑, ฆ่าพระอรหันต์ ๑, ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงห้อพระโลหิต ๑, ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน (สังฆเภท) ๑ อนันตริยกรรมนี้ นอกจากห้ามมรรค (มัคคาวรณ์) แล้ว ยังห้ามสวรรค์ (สัคคาวรณ์) อีกด้วย คือผู้ทำกรรมนี้แม้เคยทำบุญกุศลมาก่อน แต่อนันตริยกรรมจะเข้าขวางไม่ให้กุศลกรรมส่งผลได้ จำต้องตกนรกไปเสวยผลอนันตริยกรรมนั้น ๆ เสียก่อน

๔. อริยุปวาทกรรม คือ กรรมจากการด่าว่าพระอริยเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการด่าว่าจ้วงจาบหยาบคายหรือดูถูกดูหมิ่นคุณธรรมความสามารถของท่าน ผู้ปฏิบัติธรรมพึงระวังอย่าได้ทำกรรมอันนี้โดยสำรวมระวังไม่พูดจาด้วยความคะนอง หรือติเตียนผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เนื่องจากปุถุชนผู้ยังมีสติปัญญาไม่สมบูรณ์ ยากจะทราบได้ว่าพระโยคาวจรผู้ปฏิบัติท่านนั้น ๆ ทรงคุณธรรมขั้นใด การสำรวมระวังนี้ ควรจะสำรวมระวังไปถึงมโนกรรมคือความ

คิดด้วยจะปลอดภัยดี

ในความเข้าใจของผู้เขียน ผู้ที่ทำอริยุปวาทกรรม หากสำนึกผิดทันเวลาก่อนที่กรรมจะส่งผล ยังมีโอกาสขอขมาให้เป็นอโหสิกรรม หรือถ้าไม่สามารถเป็นอโหสิกรรม ก็ช่วยลดความรุนแรงในผลของกรรมนั้น ซึ่งการขอขมาโทษอรรถกถาจารย์ท่านได้แสดงวิธีต่าง ๆ ไว้ดังนี้ [๑]

- ถ้าท่านผู้นั้นมีชีวิตอยู่ ให้ไปขอขมาโทษต่อท่านโดยตรง
- ถ้าท่านผู้นั้นมรณภาพหรือสิ้นชีวิตแล้ว ให้ไปขอขมาต่ออัฐิหรือกระดูกท่าน
- ถ้าท่านผู้นั้นมรณภาพหรือสิ้นชีวิตแล้ว และไม่อาจหาอัฐิหรือกระดูกท่านได้ ให้ทำพิธีขอขมาโทษท่านต่อหน้าพระพุทธรูป

ธรรม ๔ อย่าง อันเป็นอันตรายต่อมรรคผลนี้ บางตำราเรียกว่า "อันตรายิกธรรม"

มีอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ใน ๔ ข้อแรก แต่สิ่งนี้ถ้าเป็นประเภทร้ายแรงก็สามารถปิดกั้นมรรคผล หรือเอื้ออำนวยให้ทำอันตรายิกธรรมได้ง่ายเข้า สิ่งนั้นก็คือความเห็นผิด หรือมิจฉาทิฐิบางประเภท

มิจฉาทิฐิมีหลายประเภท บางประเภทห้ามมรรค ไม่ห้ามสวรรค์ บางประเภทห้ามทั้งมรรค ห้ามทั้งสวรรค์ บางประเภทไม่ห้ามทั้งมรรคและสวรรค์ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างโดยสังเขป ดังนี้

---

[๑] วิมุติรัตนมาลี, พระศรีวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร)

มิจฉาทิฐิที่ห้ามทั้งมรรคและสวรรค์ เช่น

- ความเห็นที่ว่าบาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ทุกสิ่งทุกอย่างสิ้นสุดลงที่ความตาย ไม่จำเป็นต้องทำบุญเพื่อไปสวรรค์ ไม่ต้องทำสิ่งที่เชื่อถือกันว่าจะอำนวยซึ่งความสุขในชาติหน้า

- มิจฉาทิฐิ ๒๐ มีเห็นว่ารูปเป็นตน เห็นว่าตนเป็นรูป เห็นตนในรูปเป็นต้น เป็นการเห็นผิดลักษณะ ๔ อย่างในขันธ์ทั้ง ๕ รวมเป็น ๒๐ เหล่านี้ทั้งหมดไม่ห้ามทั้งสวรรค์และมรรค[๒]

เรื่องของมิจฉาทิฐินี้ ยังมีอีกมากมายหลายประเภท รวมถึงความเห็นวิปริตต่าง ๆ บางกรณีเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เช่น การหลงศีล หลงวัตร หลงหลักวิธีปฏิบัติ จนกลายเป็นทิฐิวิปลาส ซึ่งหากยังไม่ละทิฐินี้ ย่อมให้ผลหนักเบาตามลำดับความเห็นผิดนั้น ๆ ผู้ปฏิบัติต้องใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบด้วยดีก่อนจะลงความเห็นและปฏิบัติไป พึงศึกษาจากผู้รู้และเทียบเคียงก่อน อย่านำความรู้ความเห็นด้านเดียวไปปฏิบัติโดยไม่พิจารณาไตร่ตรอง เพราะเรื่องทิฐินี้เป็นสิ่งสำคัญมาก ในมรรค ๘ ได้กล่าวถึงสัมมาทิฐิ อันเป็นเรื่องของปัญญาไว้ในข้อแรก และเป็นข้อสำคัญที่สุดในองค์มรรคด้วย ผู้ปฏิบัติอย่าได้มองข้ามไป พึงพยายามยกระดับจิตให้เป็นสัมมาทิฐิเสียก่อน เพราะถ้ามีสัมมาทิฐิแล้ว การปฏิบัติทั้งหมดก็จะเป็นไปโดยความถูกต้องชอบธรรม รู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าหากใจยังไม่เป็นสัมมาทิฐิเป็นอันดับแรกแล้ว แม้จะทำสมาธิภาวนาโดยรูปแบบภายนอก หรือมีการปฏิบัติเคร่งครัดทางกายวาจา หรือข้อวัตรก็จะไม่สำเร็จประโยชน์เท่าที่

---

(๒) พุทธปรัชญาเบื้องต้น, อ.สุวรรณ เพชรนิล

ควร ซ้ำร้ายบางครั้งการปฏิบัติที่ขาดปัญญา สัมมาทิฐิเป็นแกนนำนั้น อาจพาให้มีความรู้ความเห็นผิด ๆ แผลง ๆ อันจะเป็นเหตุก่อทุกข์ ก่อโทษแก่ตนและผู้อื่นอย่างคาดไม่ถึงก็ได้

เรื่องของธรรมอันเป็นเครื่องปิดกั้นมรรคผล ก็ขอยุติเพียงนี้

การบวชจิต-บวชใน

หลวงพ่อเคยปรารภไว้ว่า.....

จะเป็นชายหรือหญิงก็ดี ถ้าตั้งใจประพฤติปฏิบัติ
มีศีล รักในการปฏิบัติ
จิตมุ่งหวังเอาการพ้นทุกข์เป็นที่สุด ย่อมมีโอกาสเป็นพระกันได้ทุก ๆ คน
มีโอกาสที่จะบรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้เท่าเทียมกันทุกคน
ไม่เลือกเพศ เลือกวัย หรือฐานะ แต่อย่างใด
ไม่มีอะไรจะมาเป็นอุปสรรคในความสำเร็จได้ นอกจาก ใจของผู้ปฏิบัติเอง

ท่านได้แนะเคล็ดในการบวชจิตว่า.....

"ในขณะที่เรานั่งสมาธิเจริญภาวนานั้น คำกล่าวว่า

พุทธัง สรณัง คัจฉามิ... *ให้นึกถึงว่าเรามีพระพุทธเจ้า เป็นพระอุปัชฌาย์ ของเรา*

ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ... *ให้นึกว่าเรามีพระธรรม เป็นพระกรรมวาจาจารย์*

สังฆัง สรณัง คัจฉามิ... *ให้นึกว่าเรามีพระอริยสงฆ์ เป็นพระอนุสาวนาจารย์*

แล้วอย่าสนใจขันธ์ ๕ หรือร่างกายเรานี้
ให้สำรวมจิตให้ดี มีความยินดีในการบวช
ชายก็เป็นพระภิกษุ หญิงก็เป็นพระภิกษุณี
อย่างนี้จะมีอานิสงส์สูงมาก จัดเป็นเนกขัมบารมีขั้นอุกฤษฏ์ทีเดียว"

รายนามผู้ร่วมสร้างหนังสือ

ชื่อ -นามสกุล	จำนวนชุด	จำนวนเงิน
คณะ พระธาตรี ชยวฑฺโฒ (วัดท่าพระ)		
พระธาตรี ชยวฑฺโฒ	๕๐	๑,๕๐๐
พระมั่น อุตโม (วัดประดู่ บางจาก)	๑๗	๕๑๐
พระเว ญาณิโก (วัดปากน้ำ)	๑๐	๓๐๐
พระบุญมี ขนฺติสุโภ (วัดท่าพระ)	๑๐	๓๐๐
คุณรุ่งอรุณ ทรงบัณฑิตย์ ,คุณกัมปนาท พรรัตน์	๒๑	๖๓๐
คุณภพ ,คุณกุสุมา พลอยหิน	๑๙	๕๗๐
คุณอนันต์ ,คุณอภิรดี ชาแจ้ง	๑๐	๓๐๐
คุณประเวทย์ ศรีษะเทือน	๑๐	๓๐๐
คุณแม่สนาน กฤษณะสุคนธ์ ,คุณศุภรัตน์ พงษ์ไทย และลูกหลาน	๒๑	๖๓๐
คุณวัธนา ชูเวทย์	๑๐	๓๐๐
คุณถวัลย์ ,คุณสมัย ทรงบัณฑิตย์	๑๐	๓๐๐
คุณพ่อมล, คุณแม่ทวี ลุ่ยทอง	๙	๒๗๐
คุณดวงจันทร์ รัตนวงศ์	๗	๒๑๐
คุณสุดาพร เกษสุวรรณ	๕	๑๕๐
คุณสมาน , คุณจันทัสมา มัจฉาสร้อย	๕	๑๕๐
คุณชัยวรรณ ,คุณปราณี เกษสุวรรณ	๕	๑๕๐
คุณพจนีย์ แซ่แต้,คุณพรรณี แซ่อึ้ง	๖	๑๘๐
คุณสิริวรรณ งามนนท์ชัยและครอบครัว	๔	๑๒๐
คุณสิริกุล งามนนท์ชัยและครอบครัว	๓	๑๒๐
คุณสุพรรณี พิลาพันธ์และครอบครัว	๒	๖๐
รวม	๒๓๔ ชุด	๗,๐๒๐ บาท

